

למה לא גביזון / איל רוזובסקי

יתרונה הגדול של פרופ' רות גביזון במשפט חוקתי, הופך לחסר ערך, אם ביהמ"ש יפעל לפי עמדתה, השוללת אקטיביזם שיפוטי. גביזון נגד גביזון.

לאחרונה נטען על-ידי מספר כותבים, כי פסילתה של פרופסור גביזון על-ידי הנשיא ברק למינוי לבית המשפט העליון נגועה לכאורה בשיקולים זרים, שכן ברק פוסל אותה בשל עמדותיה הסותרות את שלו.

קשה לפקפק ביושרה, בידענותה ובמקצועיותה המופלגת של גביזון. גביזון היא אינטלקטואלית מן המדרגה הראשונה. האקדמיה התברכה בה, הציבור נהנה מכתובתה המקורית והאמיצה. אין ספק כי הדיון הציבורי בסוגיות משפטיות רבות התעשר בזכות עמדותיה וכתובתה. גביזון גם עסקה בזכויות אדם באופן פעיל, ואף עמדה בראש האגודה לזכויות האזרח.

עמדותיה של גביזון נגד האקטיביזם, ומעורבות היתר של בג"ץ בסוגיות חוקתיות ובעניינים פוליטיים ראויות לעיון מעמיק. יש הסבורים כי איכות השלטון לא השתפרה מאז החל בית המשפט העליון להתערב בעניינים שבעבר הדיר רגלו מהם. יש רבים המייחלים לחזרתם של מחסומי הכניסה לבג"ץ כזכות העמידה, שפיטות וכדומה. ודאי שעמדותיה של גביזון נגד האקטיביזם אינן צריכות לפסול את מועמדותה, אך בה במידה גם אין למנותה לבית המשפט העליון אך ורק בשל דעותיה אלה.

ספק אם גביזון מתאימה לכהן בבית המשפט העליון. גביזון מתנגדת לאקטיביזם השיפוטי, וסבורה כי על בית המשפט העליון לעסוק בעיקר בפתרון סכסוכים. לפרופסור גביזון אין הידע והניסיון המשפטי – לא התיאורטי ולא הפרקטי – הנחוץ לעיסוק בפתרון סכסוכים. גביזון מעולם לא עסקה במשפט אזרחי (לא בפרקטיקה ולא באקדמיה). לגביזון אין כל ניסיון באף אחד מענפי המשפט האזרחי. גביזון אינה מומחית למשפט פלילי, ולא עסקה בכך. גביזון גם אינה מומחית במשפט המנהלי. תחום מומחיותה העיקרי של גביזון (מלבד פילוסופיה של המשפט) הינו התחום החוקתי ממנו גביזון סבורה שעל בית המשפט להדיר רגליו.

גביזון אינה מתאימה לכהן בבית המשפט העליון, משום שכישוריה העיקריים הינם בתחום שבו היא סבורה שאסור לו לעסוק (או להרבות לעסוק), ואילו לתפקידו העיקרי בעיניה – אין לה די כישורים וניסיון. ניתן להניח גם כי התומכים המובהקים במינוי השל גביזון לבית המשפט העליון לא סבורים כי היא ניחנה בידע ובניסיון הדרושים להכרעות בערעורים אזרחיים, בערעורים פליליים, בערעורים מנהליים, ולמעשה, בעיקר התיקים המובאים להכרעת בית המשפט העליון. תומכיה חפצים במינויה בעיקר בגין דעותיה השונות מאלה של הנשיא ברק, באשר לתפקידו של בית המשפט העליון, אך כאמור לעיל, דעות אלה כשלעצמן אינה סיבה מספיקה למינוי.

צודק מי שסבור, כי העיקרון המנחה במינוי שופטים לבית המשפט העליון חייב להיות מצוינות. גביזון אכן ניחנה במצוינות, אך לצורכי הכהונה בבית המשפט העליון, ובמיוחד בית המשפט כפי שהיא רואה אותו, ספק אם היא מתאימה.

יש מה ללמוד מאמריקה / עו"ד יראון פסטינגר

עו"ד הארייט מיירס לא זכתה להגיע לבית המשפט העליון בארה"ב משום שלא היתה אנטי אקטיביסטית דיה. כאן בישראל לא תגיע פרופ' רות גביזון הנערצת לבית המשפט העליון משום שאינה אקטיביסטית דיה בעיני אנשי בית המשפט העליון – זה ההבדל: בישראל די בוטו של נשיא בית המשפט העליון כדי לפסול מועמד שבעיניו אינו אקטיביסט דיו.

הנשיא בוש נאלץ להסיר את מועמדותה של עורכת הדין הארייט מיירס לבית המשפט העליון בארה"ב, עורכת דין שמרנית מהמגזר הפרטי המשמשת שנים כיועצת משפטית של הנשיא, נוצריה אוונגליסטית חוזרת בתשובה ("חרדית" במונחים ישראלים). לאחר שהאגף הימני במפלגתו של הנשיא מחה בתוקף על כך שאיננה שמרנית ואנטי אקטיביסטית דיה, הציג הנשיא מועמד שמרני יותר, השופט סמואל אליטו.

במערכת הבחירות חזר הנשיא בוש והתחייב למנות שופטים המתנגדים לאקטיביזם השיפוטי. כך בחודש שעבר מינה הנשיא בוש לתפקיד נשיא בית המשפט העליון (!) את השופט הפדרלי השמרן והרפובליקני ג'ון רוברטס, רק בן 50, שיכהן בתפקידו שנים ארוכות ומן הסתם יתווה את חותמו בכיוון השמרני.

לשם התרגיל האינטלקטואלי – מה היה קורה במדינת ישראל אם ראש ממשלה כלשהו היה מציע מינוי שכזה בנסיבות דומות? נניח שראש הממשלה המכהן לא היה מסובך בתביעות משפטיות עד צוואר כפי שהיו שלושת ראשי הממשלה האחרונים – נתניהו, ברק ושרון. נניח לשם התרגיל כי יצחק רבין ז"ל, שיחסו אל בית המשפט העליון ולאקטיביזם השיפוטי היה ביקורתי באופן נחרץ (עובדה שנמחקה משום מה "ממורשת רבין") היה מבקש למנות לבית המשפט העליון מועמדת המתנגדת לאקטיביזם השיפוטי ועוד "חרדית"...

"הארץ" היה קורא במאמר מערכת לפתוח בחקירה פלילית. משה נגבי היה זועק זעקות שבר מעל גלי האתר. מוסף סוף השבוע של "ידיעות אחרונות" היה מקדיש ראיון משותף של 28 עמודים לא פחות (!) של פרופ' קרמניצר וליאורה גלט ברקוביץ, כשהם מצולמים על תמונת השער מביטים אל האופק, תחת הכותרת "הלכה המדינה". ואילו עמוס שוקן, המו"ל האגדי של "הארץ", היה כותב שוב מאמר היסטורי שלנוכח החרדיזציה של בית המשפט העליון אין מנוס מלהתחתן עם ערביי הארץ.

יו"ר שינוי היה מתראיין ומציע כי יש לבדוק אם המועמדת משתייכת לאגודת ישראל, כי אז מילא, אבל אם היא שייכת לש"ס אז ייהרג ובל יעבור...

מי שסבור שמדובר בפנטזיה דמיונית, מוטב שיעקוב מה קורה בחודשים האחרונים לניסיונותיה העקשניים של שרת המשפטים למנות את פרופ' רות גביזון לבית המשפט העליון.

פרופ' גביזון, אשר מתנגדת אומנם לאקטיביזם השיפוטי, איננה חרדית אלא מזוהה עם השמאל הציוני דווקא. היא אחת המוחות המבריקים של העם היהודי בדור הזה. מצטיינת בחשיבה מקורית, עצמאית, ביושרה קיצונית ובנון-קונפורמיזם חסר פשרות. היא אינה נמנית עם ההולכים בתלם ובוחנת בעין חדה, ביקורתית ועצמאית כל נושא משפטי באופן אובייקטיבי ומקצועי.

בנוסף להיותה משפטנית מן השורה הראשונה, לא הסתתרה במגדל השן ועסקה בעבודה ציבורית נרחבת ואינטנסיבית לקידום זכויות האדם, כשייסדה את האגודה לזכויות האזרח, ובניסיונות בלתי פוסקים להגיע לאמנה חברתית מוסכמת בין כל חלקי העם בנושאים של דת ומדינה על-מנת להתגבר על השסע המרכזי בחיינו, על דרך של הבנה והסכמה, תוך השקעת מאמצים אינטנסיביים למצות את המוסכם בקרב הזרם המרכזי בציבור. פרופ' גביזון טרחה וכתבה מספר עבודות המבססות את ההצדקה ההיסטורית, המוסרית והמשפטית לקיומה של מדינת לאום יהודית נוכח גלי הדה-לגיטימציה המתגברים על האנטישמיות החדשה מבחוץ והפוסט ציוניות מבית, המבקשים לקעקע את קיום המדינה.

אין פלא כי תלמידיה הרבים בעבר ובהווה מעריצים אותה ובין ממליציה לתפקיד הרם נמנים נשיאיה בית המשפט העליון בדימוס, השופט משה לנדוי והשופט מאיר שמגר, המשנה לנשיא בדימוס השופט מנחם אילון, השופט מישאל חשין ואחרים.

השרה לבני ראויה לכל שבח על התעקשותה בעניין זה. אולם במדינת ישראל, כפי הנראה, בכל האמור לעיל אין די. די בכך שנשיא בית המשפט העליון מטיל וטו בגין התנגדות אידיאולוגית לעמדותיה של המועמדת על-מנת שלא יהיה לכך רוב בוועדה למינוי שופטים. אכן יש לנו מה ללמוד מארה"ב.

ברק: "מתנגד למינוי גביזון כי יש לה אג'נדה" / שני מזרחי

בכנס של הפורום למשפט וחברה שליד המכללה האקדמית נתניה הסביר ברק לראשונה מדוע הוא מתנגד למינויה של גביזון כשופטת לבית המשפט העליון: "היא באה עם אג'נדה, שאינה ראויה ומתאימה לבית המשפט העליון".

נשיא בית המשפט העליון אהרן ברק, הסביר היום (ו') לראשונה מדוע הוא מתנגד למינויה של פרופ' רות גביזון לשופטת בית המשפט העליון: "יש לה אג'נדה ולכן אני מתנגד למינוי. ואג'נדה זו אינה מתאימה ראויה לבית המשפט העליון".

ברק, שדיבר בכנס של הפורום למשפט וחברה שליד המכללה האקדמית נתניה, שנערך במלון נווה אילן, הסביר: "רות היא חברה טובה שלי. אני חושבת שהיא מועמדת לגיטימית, אדם מוכשר, ויש מקום שהועדה תעסוק בה. לולא רות הייתה מעלה את דעותיה באשר לתפקיד בית המשפט העליון, לא הייתי שואל את דעותיה והייתי מסכים למינוי שלה. מעולם לא שאלנו שופטים את עמדותיהם בנוגע לתפקיד שופט בית המשפט העליון. ולדעתי, זוהי הדרך הנכונה, תפיסת התפקיד צריכה להתפתח במהלך התפקיד. בעניין של רותי זה נשבר. היא מועמדת לא בגלל שהיא מוכשרת אלא בגלל שהיא באה עם אג'נדה. אבל אני לא הייתי אומר זאת לולא רות הביעה את האג'נדה שלה".

ברק התייחס גם למשבר האמון שנוצר בין ציבור המתנחלים לבין מערכת המשפט: "איננו מפלים חרדים, הם אפילו קליינטים מאוד חשובים אצלנו. איננו מפלים מתנחלים, תסתכלו על חוק פינוי-פיצוי. מפסק דין זה לומר שבית המשפט הוא נגד מתנחלים, זה לא נכון. אני מציע למי שמשמיעים דיבורים כאלה לבדוק היטב את טענותיהם לאחר שהם נועצים באחרים אנשים שלהם שמבינים את מערכת המשפט ואז אני מניח שהם יחזרו מהכללות אלו. ביקורת זו נובעת מחוסר ידע והבנה של מערכת המשפט והתפקיד השיפוטי. יתכן שפסק דין אחד הוא מוטעה אך הוא אינו מוטעה".

ברק נשאל גם לגבי פרשת השופטת הילה כהן שזיפה פרוטוקולים. ואמר: "לא הייתי אומר שהשפיטה שלנו היא מושחתת, הרי כך מדברים עלינו ואני לא חושב שזה צריך להיעשות ככה. כמו כל אדם, יכולה גם מערכת המשפט לעשות טעויות. כוחו של גוף הוא ביכולת להתמודד עם זה. לא טאטאנו מתחת לשולחן את עניינה של השופטת הילה כהן והבאנו אותה לדין משמעתי. ההתקפות עלינו היו פרועות וככה לא מדברים".

באשר למחלוקת בינו לבין שרת המשפטים אודות הוועדה למינוי שופטים, הסביר השופט ברק כי עד כה עבודת בית המשפט העליון לא נפגעה והוא מקווה גם שלא תיפגע: "אנו בודקים אם העבודה נפגמה לפי זמן ההמתנה. עד לאחרונה זמן ההמתנה לא גדל. זמן ההמתנה הממוצע של תיק פלילי בבית המשפט העליון הוא שמונה חודשים, ועד כה זמן ההמתנה לא גדל לכן עבודת בית המשפט העליון לא נפגעה. מה שכן נפגע הוא שהמעמד של השופטים שלנו גדל, ויש גבול כמה אתה יכול לאמץ את הסוס, אפשר לאמץ אותו עד גבול מסויים".

נגד מקהלה שופטת / אברהם טל

מינוי של שלושה שופטים לבית המשפט העליון מתעכב זה חודשים בגלל מחלוקת בין יו"ר הוועדה למינוי שופטים, שרת המשפטים ציפי לבני, ובין נשיא בית המשפט העליון, אהרון ברק, על מועמדותה של הפרופ' רות גביזון. עד לאחרונה פעלה לבני באופן עקבי לקידום מינויה של גביזון, ואילו ברק מתייצב כסלע איתן נגד המינוי. לפי הלכי הרוח בוועדה למינוי שופטים, שבה תשעה חברים – חמישה מצדדים בעמדת ברק ושניים בלבד תומכים בלבני. לבני משתמשת בסמכותה כיו"ר ונמנעה מכינוס הוועדה, בתקווה שמשוה ישתנה ביחסי הכוחות. לפי הפרסומים, היא עשויה לדחות את כינוס הוועדה חצי שנה ויותר; דבר שאינו ראוי כשלעצמו.

המסתכל על המערכת המשפטית מבחוץ יתקשה להבין, מה מעורר התנגדות כה עזה למינויה של גביזון. איש אינו חולק על כישוריה כמשפטנית; היא נחשבת לאחד ממאורות עולם המשפט הישראלי בזכות מחקריה, פרסומיה, היכולת האנליטית וכושר הביטוי המעולים שלה. כל מדינה מערבית הייתה מתגאה בנוכחות מומחית בשיעור קומתה בבית המשפט העליון.

ואולם מתברר, שבעברה רשומים "חטאים", שהרחיקו ממנה חלקים גדולים של הממסד השיפוטי בראשות ברק. בניגוד לקו שמוביל ברק, הידוע בשם "אקטיביזם שיפוטי", חזרה גביזון וטענה נגד הרחבת תחום השיפוט של בתי המשפט בביקורת המערכת הפוליטית – הממשלה והכנסת. היא שוללת התערבות בענייני מלחמה ושלום, דת ומדינה, יחסי קהילות (דתיים, ערבים וכו'), מדיניות כלכלית וחברתית ועוד. בנימוקיה גם שלומה של המערכת המשפטית לנוכח סימני "התקוממות" המתגלים מדי פעם בציבור עקב פסיקות בתחומים אלה.

גביזון הקימה נגדה חלקים מהממסד השיפוטי כאשר מתחה ביקורת על נטיית בתי המשפט, ובמיוחד העליון, לראות בעצמם סמכות עליונה בחברה, בלי שהוסמכו לכך בהליך דמוקרטי. בהקשר זה תקפה את נטרול המערכת הפוליטית בהליך המינוי של שופטים, ובמלים אחרות: השתלטות בית המשפט העליון (ולפי דעה רווחת, נשיא) על הליך המינויים והדרת הפוליטיקאים ממנו; מגמה, ששרת המשפטים הנוכחית מבקשת לשים לה קץ.

גביזון לא חסכה את שבת לשונה מהתקשורת, שלפעמים יוצרת באופן סלקטיבי יעדים לחקירה ותביעה, מעצימה את ההליכים נגדם, וכך גם פוסקת את דינם של חשודים, שלבסוף יוצאים זכאים. בקרב השמאל הליברלי גביזון חשודה, בין היתר, בכך, שבהתנגדותה להתערבות שיפוטית בנושאים השנויים במחלוקת בחברה היא תומכת בקהילות הדחיות על ידי הרוב הליברלי-חילוני ומעצימה בעקיפין דמויות כמו הרב עובדיה יוסף. ובקצרה: "היא לא אחת משלנו".

אכן, רבות מהמסקנות המעשיות הנגזרות מהשקפת העולם המשפטית של גביזון אינן מקובלות על חלק חשוב בחברה הישראלית. האם זו סיבה מספקת להדירה מבית המשפט העליון? והאם מישוהו סבור ברצינות, שהמאבק בשחיתות פלילית בשלטון ייפגע עקב נוכחותה? טוענים, שעל ידי צמצום סמכות ההתערבות של בית המשפט, כעולה מעמדותיה, יילקח מן האזרח מגן חיוני מפני שרירות הרשות המבצעת והמחוקקת. אבל האם בית משפט, אשר מונה במידה רבה בידי עצמו, הקובע נורמות מכוח פרשנותו את החוק ומעורר מדי פעם ביקורת קשה בחלקים מנוכרים בציבור,

אינו עלול לאבד את הלגיטימציה, אם ירחיק לכת בניסיון להשליט את מרותו על הרשויות המבצעת והמחוקקת?

גם בשל סכנה זו חשובה נוכחותו של קול אחר בבית המשפט – לבל יהיה מקהלה שופטת. נוכחותה של גבזון בעליון מבטיחה עימותים סוערים בינה לבין חלק מעמיתיה, אסור שהדבר ירתיע אותם מלקבל אותה לשורותיהם.

"אינה מועמדת בגלל כישרונה" / אפרת פורשר

אהרן ברק תוקף את הפרופ' רות גביזון, המועמדת לעליון: "האג'נדה שלה לא טובה היום לבית המשפט"

נשיא בית המשפט העליון, אהרן ברק, ממשיך לייצר כותרות, ולא בשל פסק דין תקדימי שהוציא: השופט קרא אתמול בפומבי נגד אפשרות מינויה של רות גביזון לבית המשפט העליון, ומגן על השופט מישראל חשין.

ברק נאם אתמול בצהריים בכנס של הפרורום לחברה ומשפט במכללה האקדמית נתניה, והתייחס לראשונה למחלוקות בינו ובין שרת המשפטים, ציפי לבני, על רק מינוי שופטים חדשים. ברק התייחס בדבריו במיוחד לאפשרות מינויה של פרופסור רות גביזון לבית המשפט העליון. כזכור, כינוס הוועדה לבחירת השופטים בעניין המינויים החדשים בבית המשפט העליון מתעכבת מזה יותר משנה, בעיקר בשל מחלוקות בין הנשיא ברק, המתנגד למינויה של גביזון, לבין שרת המשפטים.

בכנס כינה ברק את גביזון כ"מועמדת לגיטימית" אך תקף את דעותיה בנושא תפקידו של בית המשפט העליון בחברה הדמוקרטית. גביזון ידועה כמתנגדת שנטל לעצמו בית המשפט העליון בראשות ברק, להתערב בהחלטות ממשלה ובהליכי חקיקה.

"לולא הייתה גביזון מעלה את דעותיה באשר לתפקיד בית המשפט בחברה דמוקרטית, הייתי מסכים למינוי שלה, אך היא מועמדת משום שיש לה אג'נדה, לא בגלל שהיא מוכשרת", אמר ברק. "האג'נדה שלה לא טובה לבית המשפט והיא נוגדת את הדרך שבה לפי דעתי צריך בית המשפט לפעול. כשבא אדם ואומר ברבים את האג'נדה שלו, הוא אונס אותי לנקוט עמדה בניגוד לרצוני. אני חושב שהאג'נדה הזו לא ראויה ולא טובה היום לבית המשפט".

ברק גם יצא להגנתו של עמיתו, השופט מישראל חשין, אשר זכה לביקורת ציבורית על החלטת הרכב בית הדין המשמעתי לשופטים בראשו עמד, שלא להדיח את השופטת הילה כהן. כהן חשודה בחיבור פרוטוקולים מזויפים, וחשין הסתפק בניזיפה חמורה בלבד והעברה לתפקיד במקום אחר.

"כל אדם עושה טעויות, לא טאטאנו את העניין", אמר ברק. "העמדנו אותה לדין משמעתי. המערכת כמערכת נהגה בסדר. ההתקפות, בעיקר על השופט חשין, הן בלתי מוצדקות ופרועות". מלשכת שרת המשפטים, ציפי לבני, נמסר בתגובה לדבריו של ברק: "לכל משפטן בעל שיעור קומה יש עמדות משפטיות או עמדות בנושאים מהותיים, ובלשון אחרת אג'נדה. כך גם לשופטים המכהנים היום בעליון, ולרות גביזון. שרת המשפטים שמחה לשמוע שלדעת הנשיא ברק, השופטת גביזון היא משפטנית ראויה".

מועמדות לעליון 2005

מעריב, 13 בנובמבר 2005

ברק מתעקש: לא למנות את גביזון לעליון / משה כהן

טוען: הפוליטיקאים רוצים אותה כי היא תומכת בצמצום כוח בית המשפט. ומדגיש: אני לא מתנגד לה משום שהיא לא חושבת כמוני.

המשבר החריף בין נשיא בית המשפט העליון אהרן ברק לשרת המשפטים ציפי לבני סביב מינוי פרופ' רות גביזון לבית המשפט העליון עולה מדרגה.

גביזון דוגלת בצמצום תחומי התערבותו של בית המשפט, בייחוד בכל הקשור לביטול חוקים של הכנסת והחלטות של הממשלה – בניגוד לנשיא ברק. ברק מתנגד בתוקף למינויה לבית המשפט העליון, אולם השרה לבני מתעקשת על כך ובשל המחלוקת מונעת בינתיים את כינוס הוועדה לבחירת שופטים.

בעקבות המחלוקת חסרים כעת למעשה שלושה שופטים בבית המשפט, ואלה הקיימים נאלצים לתת שעות נוספות. "ככה אי אפשר להמשיך", התלונן ברק במהלך כנס של הפורום למשפט וחברה של מכללת נתניה. "זמן ההמתנה לסיומו של תיק לא גדל. הוספנו רכיבים, ואנחנו עובדים יותר קשה. אבל המאמץ של השופטים גדל. יש גבול – אפשר להעביד סוס רק עד גבול מסוים. גם השרה מבינה את זה, ואני מאמינה שיימצא פתרון". ברק גם הסביר מדוע הוא כל כך מתנגד למינויה של גביזון. "רות היא חברה טובה שלי, ואני חושב שהיא מועמדת לגיטימית, אדם מוכשר, ויש מקום שהוועדה תעסוק בה", אמר ברק. "אבל זאת לא השאלה. לולא הייתה מעלה את הדעות שלה באשר לתפקיד בית המשפט, לא הייתי שואל אותה מה עמדותיה והייתי מסכים למינויה. כך נהג בית המשפט העליון מאז הקמתו. (אבל) בעניין של רותי זה נשבר. היא מועמדת לא בגלל שהיא מוכשרת, אבל בגלל שיש לה אגינדה, וזה לא טוב".

נשיא בית המשפט העליון הדגיש כי דעותיה המנוגדות אינן הבעיה. "שופטים שמכהנים לצדי – אף פעם לא שאלתי אותם מה עמדותיהם... הדבר האחרון שאני מחפש זה אחד שיחשוב כמוני. בית משפט זה גוף פלורליסטי שצריך להתפתח".

שרת המשפטים לבני מסרה כי היא שמחה לשמוע שלדעת הנשיא ברק פרופ' גביזון הנה משפטנית ראויה. "לכל משפטן בעל שיעור קומה יש עמדות בנושאים מהותיים, ובלשון אחרת: אגינדה. כולם ראוי שיהיו בעליון ויתרמו לחיזוקו". פרופ' גביזון סירבה להגיב לדברים. "אינני מנהלת שיחות עם אנשים דרך התקשורת", הבהירה.

גורמים משפטיים אמרו אמש כי גם לברק, לפני שנבחר לכהונתו, הייתה אגינדה שאף פורסמה במאמרים. יו"ר ועדת החוקה, ח"כ מיקי איתן, ציין כי התנגדות ברק למינוי גביזון מבטאת מדיניות קלוקלת של מינוי שופטים בשיטה של חבר מביא חבר. "הדרך לעליון פתוחה רק למלחכי פנכה ואומרי הן", טען. חבר הוועד המרכזי של לשכת עורכי הדין, עו"ד יראון פסטינגר, אמר כי "עוד לא נשמע שנשיא בית המשפט העליון, בכל הכבוד, תוקף באופן אישי ופומבי מועמד לשיפוט. האם לנשיא ברק אין אגינדה? הוא לא מאיים על הכנסת שאם לא תחוקק חוקי יסוד, יחוקק אותם בעצמו?".

המועדון הסגור של בית המשפט העליון

האג'נדה של פרופ' רות גביזון לא מוצאת חן בעיני אהרן ברק. הוא לפחות אומר זאת עכשיו בהאי לישנא. לא רק שהיא פסולה כי היא "מועמדת שיש לה אג'נדה", כאילו לו אין כזאת. מעתה אמרו: האג'נדה שלה פסולה משום שהיא איננה האג'נדה שלי. זאת הסיבה לכך שלמרות שאיש לא יחלוק על כישוריה של גביזון (גילוי נאות: אני מכירה אותה, וגם עם ברק נפגשתי), היא פסולה בעיניו מלהצטרף לבית המשפט שהוא מבקש לעצב בצלמו ובדמותו. המועמדים הנכונים צריכים, לדבריו, "להתפתח עם התפקיד", כלומר, להתחנך ולעבור את הסוציאליזציה הנכונה. ע"י ברק כמובן.

אפשר להיות בעד או נגד דעותיה של גביזון על תפקיד בית המשפט ועד כמה הוא צריך להיות אקטיביסטי, וגם בעד או נגד דעותיה האחרות. אבל קשה להבין מה רע בכך שבית המשפט העליון יהיה פחות מונוליטי ויבטא עמדות שונות. פלורליזם כזה רק מפרה את השיח, כפי שכבר למדנו מזמן מג'ון סטיוארט מיל. מה גם שבקרוב יאבד בית המשפט את הברק שלו, תרתי משמע, עם פרישתו הקרב ובאה של ברק (ושל חשין). האם לברק יש אינטרס סמוי, אולי סמוי אפילו מעיניו בהיותו לא-מודע, שבית המשפט שהוא משאיר אחריו יהיה בינוני? אם כך יהיה, עלולה מורשת ברק להיות קטלנית לחברה הישראלית משתי סיבות משלימות. קודם הוא הרחיב את זכות העמידה והשפיטות לפתחו של שער שהכול נכנס בו. עכשיו הוא מותיר אחריו בית המשפט שאין בו איש ברמתו שיכול להתמודד עם התסבוכת הזאת. הדבר האחרון שאנחנו צריכים הוא מועמדים בלי אג'נדה לגבי האג'נדה שהכתיב ברק.

ללא קשר לשאלה האם מינוי זה או אחר הוא ראוי, אופן בחירת השופטים לבית המשפט העליון כפי שהתקבע אצלנו הוא פסול. המינויים האלו מתנהלים, let's face it, בשיטה הידועה של "חבר מביא חבר". לפעמים חברה; לפעמים מתפשרים במסגרת דיל, אבל העיקר הוא שנציגי השופטים (שמצביעים כאיש אחד, כאילו אין להם דעה משלהם) מהווים למעשה בלוק בוועדה לבחירת שופטים, ולמעשה מכתיבים את המינויים למוסד שלהם. זה הביא את שרת המשפטים ציפי לבני לנקוט בצעד שגם הוא פסול: לעכב את התכנסות הוועדה ולגרום לכך שבית המשפט עובד בתקן חסר.

השיטה הישראלית נחשבת לעדיפה על שיטות אחרות, שבהן הדרג הפוליטי ממנה או בוחר באופן זה או אחר את השופטים. אבל היא הגיעה לשיא של חוסר-סבירות שבו השופטים קובעים מי יתקבל למועדון, מי יחבור אליהם ומי יחליף אותם. בשום גוף ציבורי הדברים לא מתנהלים כך שהחברים הנוכחיים מחליטים מי יכול להצטרף אליהם או מי יירש את מקומם. למעשה, לו הייתה מגיעה לבית-המשפט העליון עתירה נגד התנהלות כזאת של גוף ציבורי, ובמיוחד נגד התופעה ששלושת נציגי בית-המשפט העליון בוועדה עושים קרטל ולא מצביעים על-פי צו מצפונם, הוא היה פוסל זאת על המקום.

אה, אבל רק אם זה קורה אצל אחרים.

שופט בכיר: גישת ברק תביא לשימועים למועמדים לעליון / יובל יעוז

הקהילה המשפטית הופתעה מהביקורת הפומבית של ברק על גביזון; שופט: השלב הבא – שפוליטיקאים יבקשו לשמוע מה עמדת המועמדים בענייני דת ומדינה

"ברק פוסל את גביזון בגלל עמדותיה. נוצר פה מצב שלמועמדים בעליון ישתלם לומר באופן פומבי את מה שבית המשפט העליון רוצה לשמוע, וזה תהליך לא טוב. אני משוכנע שלא זה מה שברק רצה שתהיה המסקנה הסופית של דבריו". את הדברים האלה אמר אתמול שופט בכיר מאוד, שהופתע – כמו הקהילה המשפטית כולה – לשמוע את ביקורתו הפומבית של נשיא בית המשפט העליון, אהרן ברק, על מועמדותה של הפרופ' רות גביזון לבית המשפט העליון, בכינוס "הפורום למשפט וחברה" שלשום.

מועמדותה של גביזון, הנתמכת ומקודמת על ידי שרת המשפטים ציפי לבני, על אפס וחמתם של ברק ושופטי העליון, רשמה כמה וכמה תקדימים. לא זאת בלבד שמעולם לא מונה לערכאה העליונה שופטה שהייתה כלפיו התנגדות כה עזה בין השופטים המכהנים, אלא שמעולם לא נשמעה הביקורת מצדם באופן פומבי. הסיבה מפתיעה בפשטותה: למרות התנגדות השופטים, אין כל ודאות שהמועמד לא ימונה בסופו של דבר. ואם הוא ימונה, יצטרכו השופטים לאמץ אותו אל חיקם כאחד משלהם, או לפחות לקיים עמו יחסי עבודה תקינים. קשה לראות את ברק וגביזון משתפים פעולה אחרי ההתקפה הפומבית שלו על ה"אג'נדה" שלה.

השופט הבכיר המשיך ואמר: "אם זכותו של ברק לפסול מועמדים בגלל עמדותיהם, אז כנראה שגם זכותם של חברים אחרים בוועדה לבחירת שופטים לפסול מועמדים אחרים בוועדה בגלל עמדות אחרות. ואז- יכול להיות שצריך להתחיל לקיים שימועים פומביים למועמדים, כדי לשמוע את עמדותיהם". המסקנה היא, טוען השופט, שעמדתו של ברק מובילה בהכרח לתמיכה בקיום שימועים, יוזמה שברק מתנגד לה נחרצות. "אם אתה מתחיל לסנן מישהו כי עמדותיו ידועות, אולי הפוליטיקאים בוועדה יבקשו לשמוע מה עמדת המועמדים בענייני דת ומדינה, או בעניין התיקון לחוק האזרחות. כי השופטים כבר מכירים את פועלו של המועמד, אז למה יתר חברי הוועדה לא יכולים לשמוע מה עמדותיו?"

בין ברק לגביזון שוררת מחלוקת אידיאולוגית עמוקה באשר לתפקידו של בית המשפט העליון מול רשויות השלטון האחרות. ברק עמל במשך שנות כהונתו בעליון על הרחבה מעשית של סמכויות בג"ץ, באמצעות צמצום משוכת ה"שפיטות", הרחבת זכות העמידה וקיבוע סמכותו של בית המשפט לבטל חוקים של הכנסת. גביזון, לעומתו, מתנגדת להעצמת בית המשפט העליון על חשבון החלשת כוחה של הכנסת. לשיטתה, בג"ץ צריך למשוך את ידיו מסוגיות דת ומדינה, דיני לחימה ויחסי יהודים-ערבים. "מי שרוצה להגן על בית המשפט", אמרה לפני כשנתיים, "מוכרח לעשות צעדים למשוך את בית המשפט מהאזורים האלה. חוסר ביקורת שיפוטית בעניינים כאלה הוא דבר שיש בו המון כוח".

גם מכיוון האקדמיה המשפטית נשמעה קריאת הפתעה מצעדו של נשיא העליון. "זכותו של ברק להתנגד למינויה של גביזון, ומותר לו לנסות לשכנע שמועמדותה איננה ראויה", אומר מרצה בכיר למשפטים, המבקש באופן טבעי שלא להיחשף. "מה שהפתיע איננו נכונות הטיעון אלא

הפרסום שלו. הורגלנו שאתה הדברים האלה מנהלים מאחורי הקלעים. כולנו יודעים שיש לחצים, ויש לפעמים שיקולים לא ענייניים וקומבינות, אבל יש משהו במהלך הראשוני הזה של ברק שמרתיע".

בהקשר הזה מוזכרת ה"עסקה" שנרקמה בפעם האחרונה שמונו שופטים לעליון, בין ברק ושר המשפטים דאז יוסף לפיד, לבין חבר הוועדה לבחירת שופטים ח"כ שאול יהלום, שלפיו בתמורה לתמיכתו של יהלום בבחירתה של עדנה ארבל לעליון (ברק ולפיד רצו מאוד שארבל תיבחר פה-אחד, ללא מתנגדים) תמונה ב"סיבוב" הבא השופטת דבורה ברלינר, שיהלום מבקש לקדם. ועוד לפני כן, מזכירים משפטנים גם את פרשת אי-מינויה של הפרופ' נילי כהן, מומחית בעלת שם עולמי למשפט אזרחי מאוניברסיטת תל אביב. ברק אמנם ביקש למנותה לעליון, אולם השופטת דורית ביניש סיכלה את היוזמה.

"צריך לקבוע קריטריונים", אומר השופט, "אבל אי אפשר לשנות את הכללים כל פעם שרוצים. נילי כהן הייתה מועמדת טובה בהרבה מגביזון, ועל מה פסלו אותה? מישהו בכלל נימק? אין קריטריונים, אין כלום, וזה לא נראה טוב". "שופטים נבחרים לעליון לא בהכרח על-פי הקריטריון של 'הטובים ביותר'". אומר איש האקדמיה, "וזה לא תורם לאמון הציבור בשופטיו. חוסר אמון במערכות אכיפת החוק הוא הרסני בעיני, והשאלה אם התועלת בהתעקשותו של ברק עולה על הנזק שהוא גורם".

"לדעתי ברק נורא מצטער על מה שאמר", מאבחן השופט הבכיר, "הרי איך אתה יכול לצפות שלמשפטן בכיר, בן 60, לא יהיו דעות בענייני תפקידו של בית המשפט? וממה ברק כל כך חושש? אז תהיה מישהי בעליון עם עמדה אחרת, והיא תכתוב פסקי דין אחרים משלו, היא הרי תהיה רק אחת מ-15 שופטים. אבל במרוץ שליחים לפעמים נורא חשוב לך מי צריך לקבל ממך את המקל ואו שאתה אוהב מישהו או שלא".

רות גביזון

1. בת 60. בעלת תואר ראשון במשפטים, כלכלה ופילוסופיה.
2. סיימה דוקטורט באוקספורד. פרופ' למשפטים באוני' העברית.
3. מלמדת משפט חוקתי וחוקרת בנושאי דת ומדינה וזכויות האדם.
4. כיהנה כיו"ר האגודה לזכויות האזרח וכעמיתת מחקר במכון לדמוקרטיה.

דריכות בלשכת עורכי הדין לקראת בחירת נציגים בוועדה לבחירת שופטים / הדס

מגן

אם עו"ד יעקב נאמן ייבחר לנציגות הלשכה בוועדה לבחירת שופטים, הוא יכריע את הכף ויתמוך במינויה של רות גביזון לביהמ"ש העליון

דריכות בלשכת עוה"ד לקראת בחירת נציגי הלשכה בוועדה לבחירת שופטים, בשבוע הבא. זאת מאחר שנציגי הלשכה יכריעו את מועמדותה של פרופ' רות גביזון לכהונת שופטת בבית המשפט העליון.

סיעות בלשכה מתכוונות להציג את מועמדותו של עו"ד יעקב נאמן. אם נאמן ייבחר, יתמוך בבחירתה של גביזון לבית המשפט העליון, מה שעשוי להכריע את הכף לטובתה. שרת המשפטים, ציפי לבני, מבקשת למנות את גביזון כשופטת לבית המשפט העליון, בעוד נשיא בית המשפט העליון, אהרן ברק, מתנגד לכך.

ברק אמר בשבוע שעבר כי לגביזון יש אג'נדה וכי האג'נדה שלה אינה ראויה לבית המשפט העליון. לדבריו, גביזון מועמדת "לא מפני שהיא טובה, אלא מפני שיש לה אג'נדה". במהלך החודשים האחרונים, ניסתה לבני לגייס רוב בוועדה לבחירת שופטים לבחירתה של גביזון, ללא הצלחה.

בשל כך, דחתה לבני את כינוס הוועדה. כעת נראה, שלבני יש סיכוי לגבש רוב, אך הדבר תלוי בזהות נציגי הלשכה שייבחרו.

לאור פרישתו של ח"כ בייגה שוחט מהכנסת, צפוי להחליפו יו"ר הקואליציה, ח"כ גדעון סער. גם סער יתמוך במינויה של גביזון. כך גם שר הבריאות, דני נווה, וח"כ שאול יהלום, החברים בוועדה. שלושת שופטי בית המשפט העליון החברים בוועדה, ובראשן ברק, יצביעו נגד מינויה של גביזון. לפיכך, ההכרעה תהיה תלויה בהצבעתם של נציגי הלשכה.

נציגי הלשכה הנוכחיים בוועדה הם עורכי הדין יורי גיא-רון ובנימין לוינבוק. לוינבוק פורש, וגיא-רון מוצע לבחירה לכהונה נוספת, על ידי סיעת "לשכה אחרת", בראשה עומד ראש הלשכה, עו"ד שלמה כהן. ההערכות הן, כי לגיא-רון יש סיכויים טובים להיבחר. גיא-רון צפוי לתמוך בעמדת שופטי בית המשפט העליון בוועדה, נגד בחירתה של גביזון.

לעומת זאת, סיעות אחרות בלשכה הגיעו להסכמה לגבי מועמדותו של נאמן. כמו כן נעשות פניות לעורכי דין נוספים, להצגת מועמדותם. בשלב זה נערכות שיחות קדחתניות, הן במטרה לגייס רוב לבחירתו של נאמן, והן במטרה להציג מועמדים נוספים שיוכלו לקבל רוב במועצה. בחירה זו היא שתכריע את הכף, בעד או נגד גביזון.

כּוּן, "הכל שפיט" / מתי גולן

מכיוון שאצלנו השחיתות מכרסמת גם ברשות המבצעת וגם ברשות המחוקקת, יש לנו מזל שברק גיבש את הרשות השופטת כמפקחת יעילה על הרשויות המושחתות מיסודן.

קום כל צריך להבין שכאשר נשיא בית המשפט העליון מביע התנגדות למינוי שופט בגלל דעותיו, זו אינה סתימת פיות, או חסימת דרכו של מועמד. למרות שלדעתו של הנשיא יש משקל רב, הרי שבסופו של יום הצבעה, ולנשיא יש קול אחד כמו לשאר חברי הועדה. הביקורת שהשמיע אהרון ברק נגד מועמדותה של פרופ' רות גביזון, היא לא רק זכותו להביע דעה לגבי מועמד, אלא אף חובתו.

ולגופו של עניין: טענתו העיקרית של ברק היא ש"יש לה אג'נדה, וזה כשלעצמו לא טוב". אין צורך להיתמם, מותר להניח שאם האג'נדה של גביזון הייתה מתאימה לברק, הוא לא היה רואה בעובדה זו, "כשלעצמה", מכשול בדרך למינוי. מה שבאמת מפריע לברק זו מהותה של האג'נדה. או, במילים של ברק, תפישת העולם של גביזון באשר לתפקידו של בית המשפט העליון מול רשויות השלטון. וליתר דיוק ומיקוד: שאלת "הכול שפיט". בית המשפט של ברק אינו מהסס, למשל, לקבוע את בטלותם של חוקים והחלטות פוליטיות שאינם עולים בקנה אחד עם חוקי יסוד או כללי הצדק הטבעי.

גביזון מתנגדת לגישה זו, היא סבורה שהעליון חורג מסמכותו כאשר הוא מתערב בנושאים פוליטיים ובנושאי חוק, שעליו לפסוק אך ורק על-פי החוק, תוך הגבלה כמעט מוחלטת של שיקול הדעת. ההנמקה של גביזון נשענת על עקרון הפרדת הרשויות, על פיו הרשות השופטת אמורה להרחיק את ידיה מסמכויות הנתונות לשתי הרשויות אחרות, המחוקקת והמבצעת.

אפשר לומר שמבחינה אידיאולוגית, אם מתעלמים מגורמים אחרים, הטיעון של גביזון אינו מופרך. בהחלט רצוי שההפרדה בין הרשויות תהיה כמה שיותר חדה וברורה. אלא מה? – הדבר הזה ניתן ליישום בחברה המושתתת על ערכים. במילים אחרות: אם הייתה לנו כנסת ישרת דרך, אם מחוקקינו היו ראויים, הן מבחינת כישורים והן מבחינת אינטגריטי, אם הממשלה הייתה פועלת על-פי החוק, אם ראשי המדינה לא היו לוקים בשחיתות ציבורית – אז, ורק אז, היה לגביזון קיים חזק. מכיוון שכל האלמנטים הללו אינם קיימים, מכיוון שמה שיש למעשה הוא מצב הפוך – האם בית המשפט העליון צריך, האם מותר לו, להתעלם מכך?

גביזון טוענת שאין בנתונים אלה כדי לשנות את העיקרון. זו עמדה מובנת ואופיינית למי שחיו המקצועיים עברו עליו בתחום האקדמיה. מי שרואה את העולם בכלל, ואת השיפוטי בפרט, דרך מחקרים וספרים אקדמאיים, נוטה בדרך הטבע להיצמד לעקרונות מופשטים, שלפעמים דבר אין להם עם המציאות בשטח.

העובדה שגישתו של ברק היא הסמן הימני, עושה את העליון לגורם האפקטיבי ביותר החוסם את השוורים בדישם. בלעדיו ייפרצו המחסומים המפרידים בינינו לבין המושחתות שבמדינות. מאבקו של ברק נגד החדרת גישתה של גביזון לעליון צריך להיות משותף לכל אזרח החרד לדמותה ודרכה של המדינה.

שלושה דיקטטורים / איתמר לוי

1. אהרון ברק. לפרופ' רות גבזון יש אג'נדה שאינה מתאימה לבית המשפט העליון – נימק שלשום (וי) הנשיא אהרון ברק את התנגדותו הנחרצת למועמדותה לכהונה בבית משפט זה. הוא לא פירש מהי אותה אג'נדה פסולה, אבל כל מי שקצת מתמצא יודע בדיוק במה מדובר: גבזון מתנגדת לאקטיביזם השיפוטי של ברק.

דבריו של ברק מקוממים ובעייתיים. ראשית – משום שהוא מודיע ברבים על פסילת מועמדת ראוייה, רק משום שאין הוא מסכים עם דעותיה. במילים אחרות: ברק רוצה בית משפט בדמותו ובצלמו. בעצם – מה שיש לו כבר היום. או במילים עוד יותר פשוטות: הוא רוצה להיות טוטליטר, להבטיח שרק מי שמסכים איתו יוכל להגיע ללשכות השופטים העליונים.

שנית – משום שאין במדינת ישראל, וכנראה גם לא היה בה בעבר, שופט עם אג'נדה כל כך ברורה כמו אהרון ברק עצמו. "הכל שפיט" אמר לפני שנים. אחר כך החל להתפתל ולומר שהתכוון לכך שהמשפט יכול לטפל בכל, אבל לא לכך שהמשפט צריך לטפל בכל. אלא שבפועל, בית המשפט העליון של ברק נכנס כמעט לכל נושא שנוי במחלוקת אפשרי: מדיני, בטחוני, חברתי, דתי. והפסיקות שלו, ברוב המקרים, צפויות מראש.

לא רק שיש לו אג'נדה שיפוטית; יש לו דעות מוצקות המכתיבות את פסיקותיו.

ברק הודיע בריש גלי, שבית המשפט שלו מחולל מהפכה חוקתית. "מי שמך לחולל מהפכות?!", תהה בזעם אחד מקודמיו, השופט בדימוס משה לנדוי. אך ברק בשלו. בית המשפט שלו הוא בית המשפט החוקתי, הודיע לכולם. כל מי שמנסה לפעול בכיוון שונה, מוקע מיד כמי שחותר תחת אושיות המשפט הדמוקרטי. אלא שאת הנזק הרב ביותר למשפט זה, מחוללים ברק ואנשי שלומו בהם מילא את בית המשפט העליון.

הנשיא ברק מצטער על המתקפה על גביזון / נועם שרביט

הסערה התקשורתית שחוללו דבריו של הנשיא ברק על משנתה של המועמדת השנויה במחלוקת לביהמ"ש העליון, כבר גורמים לו להצטער על הסגנון. מקורביו: "אם היו שואלים אותו היום את אותה שאלה, הוא היה עונה אחרת"

נשיא בית המשפט העליון, אהרן ברק, הוא בדרך כלל אדם שקול ומחושב. נדיר מאוד שהוא נותן דרור ללשונו או נתפס בהתבטאויות שאינן פוליטיקלי קורקט. עם זאת, מסתבר שגם לעילוי המשפטי יש מעידות. אחת מהן הייתה בסוף השבוע האחרון, כשאמר לראשונה, באופן פומבי, כי הוא מתנגד למינויה של פרופ' רות גביזון לשופטת בעליון, משום שיש לה אג'נדה שאינה מתאימה וראויה לבית המשפט העליון.

"רותי היא חברה טובה שלי", אמר ברק. "אם הייתי מסכים למינויה, עוד היו אומרים 'חבר מביא חבר'. אני חושב שהיא מועמדת לגיטימית. היא אדם מוכשר ויש מקום שהוועדה לבחירת שופטים תעסוק בה. היא לחלוטין כשירה להתמנות לשופטת בעליון, אבל זו לא השאלה. האג'נדה של רותי נוגדת את מה שבית המשפט העליון צריך לעשות. אני לא אומר שהיא לא מועמדת טובה, אבל לעת הזו התפישתה שלה איננה ראויה לבית המשפט העליון".

הדברים שנאמרו בכנס של "הפורום למשפט וחברה" של מכללת נתניה, שהתקיים בנווה-אילן, עוררו סערה תקשורתית, שכבר גורמת לברק להצטער עליהם. מקורביו של הנשיא אומרים, כי לא מדובר בדברים שברק תכנן לומר, אלא בתשובה שהשיב לשאלות הנוכחים וכי הוא מצטער שאמר את הדברים. "אם היו שואלים אותו היום את אותה שאלה, הוא היה עונה אחרת", אומר גורם המקורב לברק.

דבריו של ברק גם הביאו לתודעה הציבורית את המצב הבלתי נתפס, בו שאלת מינויה של גביזון מטרפדת מינוי שלושה שופטים לבית המשפט העליון, בו המצבה עומדת כרגע על 12 שופטים, במקום 15 הקבועים בתקן. במשך כמה חודשים, נמנעה יו"ר הוועדה לבחירת שופטים ושרת המשפטים, ציפי לבני, מלכנס את הוועדה, בידעה שאין לה רוב למינויה של גביזון לכיסא "האקדמאי". באוקטובר האחרון היא נשברה, וכינסה את הוועדה, בין היתר כדי לדון בשאלת הדחתה של השופטת המפברקת הילה כהן.

חשין תומך במינוי גביזון

לפי שעה, רק שלושה מבין תשעת חברי הוועדה תומכים בגביזון: לבני עצמה, השר דני נוה, וח"כ שאול יהלום. שלושת שופטי העליון מתנגדים למינוי גביזון, הנחשבת למבקרת מובהקת של האקטיביזם השיפוטי שמוביל ברק. גם נציגיה של לשכת עוה"ד מתנגדים: עו"ד בני לוינבוק סבור שהיא לא מתאימה, ועו"ד יורי גיא-רון מבקש למנות את פרופ' מרדכי קרמניצר. בניגוד לפרסומים אגב, ברק כלל לא מתלהב מקרמניצר. הרעיון למנותו נולד אצל שר המשפטים לשבר, ד"ר יוסי

ביילין, אולם ברק סירב להצעה. הוא הציע לביילין להתחיל במינויה של אילה פרוקציה לעליון, "ואחר כך נראה לגבי קרמניצר". כעבור זמן לא רב, כבר לא ישב ביילין על כיסא השר.

בינתיים, רק השופט מישאל חשין אמר בפורומים סגורים כי הוא תומך במינויה של גביזון. עם זאת, היא זוכה לתמיכה של הנשיאים בדימוס מאיר שמגר ומשה לנדוי. האחרון נחשב אף הוא למבקר חריף של ברק. עוד תומכים בה השופט בדימוס גבריאל בדן; שר המשפטים לשעבר, משה נסים; וחבריה לאקדמיה פרופ' דוד קרצ'מר ופרופ' אמנון רובינשטיין.

גם ניסיונות פשרה שהוצעו ללבני, כמו האפשרות למנות כעת לפחות שניים מבין שלושת השופטים, ובינתיים לדחות את הדיון בעניינה של גביזון, נתקלו בסירוב מצד השרה. במערכת המשפטית מעריכים, כי בקרוב תתכנס הוועדה כדי למנות שופטים לעליון.

בחודש הבא אמורה המועצה הארצית של לשכת עוה"ד לבחור את שני נציגיה בוועדה, ולבני מקווה שהם יתמכו בגביזון. מעבר לכך, גם ח"כ אברהם (בייגה) שוחט צפוי לפרוש מהכנסת ולהיות מוחלף בוועדה ע"י ח"כ אחר מהאופוזיציה, שעשוי לתמוך בגביזון, אשת שמאל מובהקת. גורם משפטי בכיר טוען, כי בניגוד לטענה הרווחת, שלושת השופטים בוועדה אינם מצביעים בהכרח כמקשה אחת. "היה לפחות שופט אחד שמונה לעליון, שלא כל השלושה תמכו במינויו", הוא אומר. גם הנשיאה המיועדת, דורית בייניש, מתנגדת למינויה של גביזון, כך שמצבה של לבני אינו מבשר טובות, מבחינתה.

שורש המחלוקת האידיאולוגית בין גביזון לברק מתבטא בכך שהראשונה סבורה, שאם בית המשפט העליון עוסק בערכים, עליו להיות ייצוגי יותר, בעוד שברק סובר שבית משפט ייצוגי יהווה פוליטיזציה של בית המשפט העליון.

גורם המקורב מאוד לברק אומר, כי התנגדותו לגביזון נובעת משתי סיבות עיקריות: ראשית, ברק סבור שהיא נעדרת מזג שיפוטי. מעבר לכך, היא בעלת עמדה פוליטית "ולמנות אותה זה כמו למנות שופט בארה"ב". את הנימוק השני ברק אמר במפורש בכינוס, אולם לעניין המזג השיפוטי הוא הסתפק ברמו. "אלמלא רות הייתה מפרסמת את דעותיה באשר לתפקיד בית המשפט בחברה דמוקרטית", אמר ברק, "לא הייתי שואל אותה מה עמדותיה בנושא", ואף היה מסכים למינויה "בכפוף לבדיקות נוספות, כמו של מזג שיפוטי ועוד".

ברק אמר עוד, כי מעולם לא נשאלו שופטים באשר לעמדותיהם בנוגע לתפקיד בית המשפט העליון. "אלה דברים ששופט לומד ומגבש לעצמו תוך כדי התפקיד. תמיד חיפשנו את השופטים המוכשרים ביותר, ולדעתי זו הדרך הנכונה ביותר. תפיסת התפקיד צריכה להתפתח במהלך הכהונה". העובדה שהאג'נדה של השופטים אינה ידועה לציבור, הוסיף ברק, אפשרה לבחור שופטים בעלי מגוון דעות. "זה הפלורליזם. אני לא רוצה שכולם יחשבו כמוני, אלא שיבואו האנשים המוכשרים ביותר. בעניין של רותי זה נשבר. היא מועמדת לא בגלל שהיא מוכשרת, אלא בגלל שהיא באה כבר עם אג'נדה, וזה כשלעצמו לא טוב. זו לא השיטה שלנו. אני לא רוצה

שמועמדים ינקטו עמדה לגבי האג'נדה. אבל רותי אונסת אותי שלא מרצוני לנקוט עמדה נגד האג'נדה שלה, והאג'נדה הזו לא טובה לבית המשפט העליון".

המאמץ של השופטים גדל

גורמים בכירים במערכת המשפט תוהים, האם מועמדותה של גביזון הייתה נפסלת, מבחינתו של ברק, אם האג'נדה שלה הייתה תואמת את זו שלו. עוד תהו, האם האג'נדה של עדנה ארבל ואליקים רובינשטיין לא הייתה ידועה אף היא, בטרם הצטרפו לעליון. "ברק שבר את הכלים", אומר גורם משפטי בכיר. "עד כה, הוא הביע את התנגדותו לגביזון באמצעות המקורבים, עכשיו זה יצא ישירות מפי הקדושה. ברור שמינוי שופט לעליון זה דבר בעל עניין ציבורי ולא עניין מקצועי. לכן, צריך לקיים דיון לא על האדם אלא על השאלה מה הקריטריונים הרלוונטיים למינוי שופט לעליון, אך התקשורת אינה המקום לדיונים מעין אלה".

באשר להתעקשותה של לבני שלא למנות שופטים לעליון, אמר ברק כי הם בודקים אם העבודה בעליון נפגמה לפי זמן ההמתנה. "עד לאחרונה זמן ההמתנה לא גדל, אולם המאמץ של השופטים גדל ויש גבול כמה אתה יכול לאמץ את הסוס, אפשר לאמץ אותו עד גבול מסוים. אי-אפשר להמשיך ככה. גם שרת המשפטים מבינה את זה ויימצא לכך פתרון". ימים יגידו אם צדק.

ה"אג'נדה" של גביזון / אבירמה גולן

נשיא בית המשפט העליון, אהרן ברק, הקפיץ את כל המערכות בהצהרתו, כי הוא מתנגד למינויה של פרופ' רות גביזון לבית המשפט העליון כי "היא באה לעליון עם אג'נדה". ברק הוא האחרון שרשאי להתקומם על כך, שלאדם הנושא את עיניו למשרת שיפוט יש "אג'נדה". הוא עצמו – כמי שהגדיר את בית המשפט כמוציא לפועל של רצון "הציבור הנאור" וקבע ש"הכול שפטי" – גרר את בית המשפט אל לב הוויכוח הפוליטי. באופן פרדוקסאלי, עמדתו היא שהפכה את רעיון מינויה של גביזון לאפשרי.

נראה, שברק נחלש בוויכוח שהוא מנהל עם שרת המשפטים, ציפי לבני, התומכת בגלוי בגביזון ובעמדותיה, שאם לא כן, קשה להסביר את הצהרתו, צעד פוליטי מובהק, שפגע למעשה בסיכוייה של גביזון להיבחר. ברק הפך בכך את עצמו ואת גביזון לתמונת מראה, המשקפת מציאות בעייתית בבית המשפט העליון.

פרופ' גביזון היא אחת מחוקרי המשפט המבריקים והיצירתיים בישראל. בקיאותה בתיאוריה של המשפט ופעילותה החלוצית בתחום זכויות האדם זכו להכרה והערכה, כמו מעורבותה העמוקה, האכפתית והנלהבת בחיים הציבוריים. וזו גם הבעיה: את פרסומה העיקרי קנתה גביזון בפעילותה הפוליטית המובהקת במחלוקת הציבורית בישראל, ובכובע הזה מבקשים תומכיה לשגרה אל בית המשפט העליון.

הדוגמה הבולטת היא "אמנת גביזון-מדן", המציעה הסדרים בשאלות דת ומדינה. ביוזמת ישראל הראל, לשעבר ראש מועצת יש"ע, שקדה גביזון שלוש שנים על האמנה, עם הרב יעקב מדן. השניים זכו בכמה פרסים על האמנה, בהם פרס קרן אביחי ופרס א.מ.ת. גביזון אף השתתפה בפעילויות של גופים רעיוניים שהם גורמים מרכזיים בוויכוח הפוליטי, כמרכז שלם והמכון הישראלי לדמוקרטיה.

מי שמחפש הסבר לכך, שגביזון בחרה לחפש שפה משותפת עם רב חרד"לי קיצוני דווקא, ימצא אותה אולי בטקסט הזה: "העגלה שלי (כחילונית, א"ג) לא ריקה", כתבה, "אבל היא לא נותנת לי עוגן, כי היא אקלקטית". בכך היא מייחסת מלאות לעגלתו של מדן. קשה להניח, שלא ידעה מה עגלתו נושאת. פרשן התני"ך המוערך לא הסתיר את דעותיו הרבה קודם שטען, בעקבות ההתנתקות, ש"האליטה החילונית תקעה לו סכין בגב" וש"מעולם לא הכיר בעליונות החוק".

בהקדמה לאמנה ניסחו גביזון ומדן הצהרה משלהם, ולפיה, "מדינת ישראל היא המקום שהעם היהודי מגשים בו את זכותו להגדרה עצמית בחלק ממולדתו ההיסטורית". גביזון ויתרה למדן בעניין הגירושים והסכימה שיהיו דתיים, על פי ההלכה המחמירה, כדי לא להרבות ממזרים בישראל, והוא ויתר לה בעניין הנישואים האזרחיים (שממילא אינם מפריעים אפילו לחרדים). הוא הסכים להתיר קצת תרבות חילונית בשבת, והיא ויתרה בערפול בעניין השתלות איברים. שניהם הסבירו את המניע לאמנה בדאגה עמוקה מפני "פיצול העם".

אין מדובר בעמדה פילוסופית. גביזון בחרה להתפשר עם השיח המתנחלי, שיש לו "אג'נדה", מובהקת משלו. זו מוגדרת על ידי מדן בעדינות בנימוקי האמנה ובחריפות בהתבטאויות אחרות. התפשרותה נבעה מהחרדה הכנה שהיא מביעה, בכתבים רבים, לגורל אחדות העם היהודי לנוכח השסעים והסכנה הדמוגרפית. קשה להתעלם מכך, שעמדה זו מושפעת ממסע הפחדה פוליטי

שיזם המחנה הלאומני. לעומת זאת, ציבור לא מבוטל מאמין (וגביזון מודעת לכך), שאסור להתפשר עם העמדה הזאת, ויש לנהל מאבק עקרוני נגדה.

עמדתה המקוממת של גביזון אינה מותרת אפוא ברירה אף בידי מבקריו של ברק, והם מוכרחים להתנגד למינויה. אלא שגם עצם צמיחתה בשדה הפוליטי היא סיבה מספקת להתנגדות. לצורך העניין – גם אילו הייתה צמרת מרצ מקדמת לבית המשפט העליון את המשפטן משה נגבי, למשל, הייתה פעילות זאת צריכה לעורר התנגדות בקרב כל שוחרי עצמאותה של הרשות השופטת אל מול המחוקקת.

הוויכוח על המינוי מדגים היטב את הכשל שבית המשפט העליון נקלע אליו. רשמית, הוא נוהג עדיין לפי השיטה הישנה, שבה לשופטים אין כביכול דעה, או שהציבור אינו יודע דבר עליה. למעשה, מעורבותם של הפוליטיקאים במתרחש בבית המשפט גדלה עד כדי כך, שייתכן שהימין, המתעב את ברק ואת ערכיו, יביא בסופו של דבר לשינוי השיטה, בדומה לזאת הנהוגה בארצות הברית. אפילו תומכי השינוי נדרשים להבין, כי אסור שהוא ייעשה באמצעות מחטף וכי יש לנהל דיון ציבורי עליו. שאם לא כן – מינויה של גביזון עלול להוות הכרעה בוויכוח שלא נוהל.

בלתי ראוי ובלתי חוקי / יצחק זמיר

האם ראוי שפרופ' רות גביזון תתמנה שופטת של בית-המשפט העליון? השאלה שנויה במחלוקת. המחלוקת מתמקדת בעמדתה של פרופ' גביזון כלפי היקף הביקורת השיפוטית על הממשלה ועל הכנסת. היא מצדדת בצמצום הביקורת. שרת המשפטים תומכת בעמדה זאת. נשיא בית-המשפט העליון מתנגד. המחלוקת בין שרת המשפטים לבין נשיא בית-המשפט העליון לגיטימית. כל חבר בוועדה לבחירת שופטים רשאי וחייב לגבש לעצמו דעה בשאלת ההתאמה של מועמד לשיפוט, ובלבד שהוא מודרך על-ידי שיקולים ענייניים של התאמת המועמד, להבדיל מאינטרסים אישיים או מפלגתיים. אך שאלת ההתאמה של פרופ' גביזון אינה השאלה החשובה כיום. השאלה החשובה היא, מדוע אין מחליטים סוף סוף אם למנות או לא למנות אותה.

בית-המשפט העליון תפקד במשך שנים רבות בהרכב של 14 שופטים. לפני שנתיים לערך דנה ועדת חוקה, חוק ומשפט של הכנסת במצב ההתדיינות בבית-המשפט העליון. היא הגיעה למסקנה שהעומס על בית-המשפט העליון כבד מאוד וגורם לפיגור בלתי ראוי בהתדיינות. לכן החליטה הוועדה שחיוני להעלות את מספר השופטים ל-15. אכן, תקופה קצרה כיהנו בבית-המשפט 15 שופטים. ואז, מתחילת שנה זאת, פרשו מבית המשפט העליון שלושה שופטים. וזה חצי שנה שבבית המשפט העליון מכהנים רק 12 שופטים. העומס הוא בלתי נסבל. את המחיר משלמים לא רק השופטים, אלא גם הציבור.

בדרך כלל הוועדה לבחירת שופטים ממנה מייד שופט חדש כנגד שופט שפרש. במקרה זה עברה כמעט שנה מאז פרש השופט אליהו מצא והוועדה טרם מינתה שופט במקומו. מדוע? משום ששרת המשפטים, יושבת ראש הוועדה, אינה מכנסת את הוועדה כדי לבחור שופטים לבית-המשפט העליון. ולמה זה? משום שהיא רוצה למנות את פרופ' גביזון. זה לגיטימי. אך מסתבר שאין לה רוב בוועדה. לכן היא משתמשת בסמכותה כיושבת ראש הוועדה כדי למנוע בחירה בניגוד לרצונה. וזה בלתי ראוי. חמור מזה: זה גם בלתי חוקי.

ראשית, על פי החוק, חובתו של יושב ראש הוועדה לבחירת שופטים לפעול במהירות כדי שהוועדה תוכל למלא את תפקידה. כל שר חייב לשמש דוגמה לכיבוד החוק. קל וחומר שר המשפטים. על אחת כמה וכמה כשמדובר במינוי שופטים.

שנית, כל חבר הוועדה, לרבות הפוליטיקאים, רשאי לפעול כדי לשכנע חברים אחרים בוועדה לבחור במועמד הנראה לו. אך זה פסול בתכלית ששר המשפטים ישתמש בסמכותו כיושב ראש הוועדה כדי לכפות את המועמד שלו על הוועדה, למרות שלא הצליח לשכנע את הרוב שהמועמד מתאים לתפקיד. אם דבר זה יתאפשר לשר המשפטים כיום, כדי למנות מועמד ראוי מבחינה מקצועית, מחר זה יוכל לשמש שר משפטים אחר כדי לכפות מועמד בלתי-ראוי, מטעמים פוליטיים טהורים.

על כן, השאלה החשובה כיום היא לא שאלת התאמתה של פרופ' גביזון, אלא שאלת התנהגותה של שרת המשפטים. יהיה זה ביזיון אם שאלה זאת תובע להכרעה בפני בית-המשפט.

פרופסור יצחק זמיר היה היועץ המשפטי לממשלה ושופט בית המשפט העליון

מה פסול ב"אג'נדה"? / עומר דקל

בסוף השבוע שעבר צוטט הנשיא ברק אומר כי קיים קושי במינויה של פרופ' גביזון לבית-המשפט העליון מכיוון שיש לה "אג'נדה" בעניין תפקידו של בית-המשפט, מכיוון שמדובר ב"אג'נדה" שאינה טובה לבית-המשפט העליון, ומכיוון שהיא נתנה פומבי ל"אג'נדה" זו. אמירה זו מעוררת כמה שאלות הראויות להתייחסות.

ראשית, מהי ה"אג'נדה" של פרופ' גביזון, שברק רואה כבעייתית? גביזון סבורה כי הקו שאימץ בית-המשפט העליון בשנים האחרונות, ושהמוביל שלו הוא השופט ברק, שגוי ומזיק למעמדו. לדעת גביזון העיסוק של בג"ץ בסוגיות שנויות במחלוקת (כגון דת ומדינה, שחיתות שאינה בוטה במיוחד, הסכמים פוליטיים, מינויים פוליטיים ועניינים פוליטיים בכלל) מזיק למעמדו של בית-המשפט העליון. זאת, מכיוון שהדבר פוגע בלגיטימיות שלו בעיני ציבורים גדולים בחברה הישראלית (לדוגמה, החרדים ואנשי הימין), ועל כן מחליש את אמון הציבור בבית-המשפט. בעיני גביזון עיסוק זה אף מחליש מוסדות אחרים הפועלים בחברה הישראלית (לדוגמה, החרדים ואנשי הימין), ועל כן מחליש את אמון הציבור בבית-המשפט. בעיני גביזון עיסוק זה אף מחליש מוסדות אחרים הפועלים בחברה הדמוקרטית (כגון הכנסת ודעת הקהל) והופך את בית-המשפט ל"שחקן" בזירה הפוליטית. נוסף על כך, עיסוק זה מטיל על בית-המשפט העליון עומס רב, הפוגע ביכולתו לטפל בסוגיות אחרות, שהיוו מאז ומעולם את התפקיד המסורתי של בית-המשפט – הכרעה בסכסוכים והגנה על זכויות הפרט.

זוהי בתמצית רבה ה"אג'נדה" של פרופ' גביזון, שהנשיא ברק רואה כבעייתית כל כך. ראוי להדגיש שבגביזון, כאשת אקדמיה מובהקת, אינה מציגה את ביקורתה כאמת מוחלטת, אלא כבסיס לדיון ציבורי, שהוא העיקר בעיניה.

כאן המקום לציין, כי עמדתה של גביזון משקפת את המדיניות השיפוטית שאפיינה את בית-המשפט העליון במשך כ-30 שנה, ויושמה על ידו בפועל עד לאמצע שנות ה-80. לפיכך, תפיסת עמדתה כבלתי לגיטימית מעוררת תמיהה.

האם עצם הבעתה של עמדה זו בפומבי מצדיקה את פסילת מינויה של גביזון לעליון? ודאי שלא. מדובר בעמדה ערכית, שאין בה כל ממד אישי. לא ניתן לצפות מאשת אקדמיה מובילה, שעיסוקה העיקרי במשפט הציבורי, שתימנע מלהביע עמדה ביקורתית בתחום עיסוקי האקדמי. אגב, גם פרופ' קרמניצר, שעל פי פרסומים שונים הנשיא ברק רואה בו מועמד ראוי לבית-המשפט העליון, הביע לא פעם את ה"אג'נדה" שלו בקשר לתפקידו ולתפקודו של בית-המשפט, אלא שבמקרה זה מדובר בעמדה התואמת במידה רבה את משנתו של הנשיא ברק.

דומה כי אם קיימת סיבה לגיטימית לאי-מינויה של גביזון, זו אינה יכולה להיות עמדתה העקרונית בדבר תפקודו ותפקידו של בית-המשפט העליון. בחינת המועמדות צריכה להתמקד בעצם התאמתה לעיסוק בשיפוט, המחייב תכונות כגון הקשבה, סבלנות ואורך רוח, שאותן יש לבחון לגבי כל מועמד לשיפוט, ובכלל זה פרופ' גביזון.

מועמדות לעליון 2005

מעריב, 18 בנובמבר 2005

ברק-גביזון: תשישות (העליון) / אדם ברוך

אהרן ברק יצא בגלוי נגד מועמדות רות גביזון לעליון: "התפישה שלה איננה ראויה לבית המשפט העליון". מה התפישה? גביזון מתנגדת לאקטיביזם השיפוטי של ברק. לדעתה, חברה הממליכה על עצמה רק את המשפט סופה שתתנוון אינטלקטואלית ורגשית. לא כל הערכים חייבים להיקבע בבית המשפט. האתיקה של דן חלוץ כמפקד חיל האוויר? לא בבג"ץ. קו העוני? לא בג"ץ יקבע אותו אלא החברה הישראלית, באמצעות הפוליטיקה, התרבות, החיים, הרחוב. ולפי גביזון, אם העליון מתערב ללא היסוס בערכים עצמם (דת, אתיקה, מוסר) – אזי על הרכבו (השופטים) להיות ייצוגי יותר. כי ערכים = ייצוג. איך ייצוגי? לייצג את סך כל החברה הישראלית ולא להיות עשוי מאותו מין, מאותו אקצנט תרבותי ומשפטני. ייצוגי? יותר עממי, יותר עדות, יותר דתות, יותר מיעוטים, יותר מגמות וכו'. אבל אהרן ברק מבין את התביעה לייצוגיות כראשיתה של פוליטיזציה מסוכנת של העליון. כי ייצוגי הוא בהכרח פוליטי. ובהקשר זה, ייצוגי הינו אף פופוליזם, לדעתו. ומדוע ברק יצא כך ועכשיו בגלוי נגד גביזון? מדוע לא המשיך לפעול נגד מינויה לעליון באמצעות מקורבים? מדוע חשף לציבור את הקרביים של העליון? אולי כבר מתוך תשישות. אולי כי הקרב הזה כבר נמרט כמעט עד סופו, ולא הוכרע, ולפנינו שגיאה טקטית של ברק, הנמצא כשנה לפני סיום כהונתו, מותש והולך. אגב, ההתנגדות לגביזון מעכבת מינוי שלושה שופטים חדשים לעליון. עיכוב שהוא גם עינוי דין לציבור המתדיינים. עיכוב המציג את העליון כעוד מקום ישראלי שאינו מסוגל להתגבר על שיקולים אישיים, על בלאי טבעי, על כוחנות ועל קשיי ירושה.

דיקטטורה שמאלנית / בן-דרור ימיני

זה בסדר שלפרופ' רות גביזון יש אג'נדה, הבהיר אדמו"ר המשפט. אבל זה לא בסדר שהיא באה עם אג'נדה ידועה מראש. אם היא הייתה מסתירה את האג'נדה, הוסיף נשיא בית המשפט העליון, אז זה היה בסדר. לפי ההיגיון המבריק הזה, כל הפרופסורים היו מתבקשים לסתום את הפה. אסור להם להביע עמדה, הוא רציני?

העניין הוא שגם ברק לא מאמין לברק. הרי גביזון כתבה ספר יחד עם פרופ' מוטה קרמניצר בסוגיית האקטיביזם השיפוטי (עם סקירה של פרופ' יואב דותן). השניים מציגים עמדות מנוגדות. גביזון נגד, קרמניצר בעד. הכיצד לא שמענו על כך שברק מתנגד לקרמניצר, למרות האג'נדה המוצהרת שלו, אבל פוסל את גביזון, בגלל האג'נדה? הוא שאמרנו. ברק לא מתייחס ברצינות לברק. אז כיצד הוא רוצה שהציבור יתייחס אליו ברצינות?

האג'נדה של בית המשפט העליון בישראל היא, פחות או יותר, האג'נדה של מרצ. אין עוד בית משפט בעולם שמתערב בפעילות מבצעית מסוג "נוהל שכך". רק במשפטוקרטיה שהקים ברק. והוא גם אינו מעוניין שישב מישוהו בהרכב, שיזכיר לשופטים כי דמוקרטיה היא שלטון המשפט ולא שלטון השופטים.

אין עוד אדם במדינה שכתב כל כך הרבה, בפסקי דין, במאמרים, בספרים, על הצורך ב"אמון הציבור". ואין עוד אדם שמצליח לפגוע, באופן שיטתי כל כך, באמון הציבור בבית המשפט העליון.

דיקטטורה תקשורתית

בנוסף למינוי של גביזון לבית המשפט העליון, מצוי על הפרק גם מינוי של מנכ"ל רשות השידור. בשני המקרים, הליכוד מתאמץ להוכיח שהוא אינו מסוגל להיות בשלטון. אם התקשורת הממלכתית, זו שאמורה להיות ציבורית, של כולנו, ממשיכה להיות נחלה של שמאלנים (הם לא באמת שמאלנים אלא בעיקר מתנשאים, אבל כך הם מכונים בקודים של ישראל), אז שיפסיקו לבלבל את המוח על "פוליטיזציה". לא רק שאין חיה כזאת אלא שחבל שאין. אם מה שמסוגלות לנפק כל רצועות השידור בתחום האקטואליה זה בעיקר מגישים ופרשנים שהזהות הבלתי מוסתרת של רובם ידועה מראש והיא בנוסח מרצ, אז כן, הגיע הזמן לקצת פוליטיזציה. כי פוליטיזציה, לפעמים, היא דמוקרטיזציה. וזה דווקא רצוי. משום שבהתייחס למה שיש לנו בתקשורת הממלכתית, דמוקרטיזציה רק תרחיב את חופש הביטוי.

אם גם כאשר הליכוד בשלטון, הוא לא מסוגל לפעול למען תקשורת קצת יותר מאוזנת, או להביא למינויה של משפטנית מעולה, אז הליכוד באמת לא בשלטון.

אגב, אפשר גם להניח שהליכוד לא היה מצליח להקים התנחלות אחת אם תנועת העבודה, שקדמה לו בשלטון, לא הייתה מתחילה עם הפרויקט. כשלא צריך, הליכוד יודע לבנות (בעיקר בנייה לצורך הריסה). כשצריך אותו, מתברר שצודק מי שטוען שהשמאל עדיין בשלטון. בתקשורת ובבית המשפט העליון אנחנו מקבלים הוכחות שוב ושוב.

דיקטטורה תעמולתית

בימים אלה מוקרן ברחבי ישראל הסרט "גן עדן עכשיו". הוא מציג בצורה אנושית את תופעת המחבלים המתאבדים. הסרט מופץ בסיוע קרן הקולנוע הישראלית. כן, על חשבוננו, משלמי המסים. השבוע כתבו על כך שני הורים שכולים, יוסי מנדלוביץ ויוסי צור, שבניהם, יובל ואסף ז"ל, נרצחו על ידי מתאבד.

מדובר בסרט רגיש. יש בו האנשה של הצד השני. של הפלשתיני שיוצא חגור במטען כדי לרצוח אנשים וילדים וסתם יהודים. הרי אסור לראות בהם רק רוצחים. הם גם בני אדם. יש סיבה למה שהם עושים. הם סבלו והתייסרו בעצמם.

בימים אלה טורח עבדכם הנאמן על הכנת סרט העוסק בצמיחת הנוער הנאצי בשנות השלושים של המאה הקודמת. זה יהיה סרט רגיש. תהיה בו, כמובן, האנשה של הצעירים שנשבו בקסם הנאצי. הרי אסור לראות בהם רק רוצחים. הם גם בני אדם. יש סיבה למה שהם עשו. לא יזיק לנו אם נבין את סבלם ואת מצוקתם תחת המגף של יהודים נצלנים.

ביקשתי תקציב מקרן הקולנוע בגרמניה, אבל זרקו אותי מכל המדרגות. הבהירו לי שאם אנסה להיכנס לגרמניה, אועבר לאשפוז כפוי בגין חקיקה מיוחדת נגד הנאצים ותומכיהם. אבל אל דאגה. קרן ישראלית תסייע לי. אם אפשר להציג רוצחים מתאבדים בדרך אנושית, אז למה לא רוצחים נאצים? הרי אנחנו חסידי חופש הביטוי. פרטים אצל אהרן ברק. ואנא מכם, אל תפסלו את הסרט עד שתראו אותו. זה יהיה סרט רגיש. זו תהיה חוויה קולנועית.

ותודה מראש, ממש תודה, לשרת החינוך לימור לבנת הממונה על הקרנות לקולנוע. שוב היא מספקת לנו הוכחה שהליכוד בשלטון.

האג'נדה של לבני / ב. מיכאל

ברבות העיסוק בשאלת ה"אג'נדה" של פרופ' רות גביזון, נשכחה שאלה לא פחות חשובה: מהי האג'נדה של שרת המשפטים ציפי לבני? מה מביא אותה לדחוף במרץ ובעיקשות שכאלה את מינויה של פרופ' גביזון?

למרבה חוסר-הפליאה, התשובות לשתי השאלות הללו די זהות: האג'נדה של השרה לבני שואפת לשחרר את המחוקק מעול ביקורתו של בית-המשפט העליון, וגם האג'נדה של הפרופ' גביזון מבקשת לשחרר את המחוקק מעול ביקורתו של בית-המשפט העליון. לשתיהן אג'נדה אחת. הייפלא אפוא שהן הולכות יחדיו? וגם במלוא הכבוד לכישוריה האקדמיים של פרופ' גביזון, אין מנוס מלהכיר בכך שזו, בעיקר זו, היא הסיבה למועמדותה, ולתמיכתה הנלהבת של השרה במינוי: הרצון והתקווה שהיא תעשה את רצון שולחיה, תכווץ ככל יכולתה את שערי בית-המשפט, ותקרא דרור לכוחות המוחלט של המחוקק.

משל למה הדבר דומה? לשר-משטרה המבקש למנות למפק"ל דווקא את המועמד אשר הודיע ברבים כי על פי "האג'נדה" שלו, אין זה ראוי שהמשטרה תתעסק עם עובדי-ציבור.

קשה להעלות על הדעת סיבה טובה יותר לבלימת מינויה של גביזון. למען האמת, קשה גם להעלות על הדעת סיבה טובה יותר לשינוי מבנה הוועדה לבחירת שופטים, ולהוצאת כל הפוליטיקאים ואנשי השררה מתוכה. שהרי כבר ידוע כי אין זה נכון להניח לחתולים לשמור על השמנת. השרה לבני, בהתעקשותה לתמוך דווקא במינוי הזה, מוכיחה שגם אין זה חכם במיוחד להניח לחתולים לבחור את שומרי השמנת.

רבים ורעים מתעקשים לטעון כי הסיבה האמיתית להתנגדות למינוי, היא הפער השורר בין דעותיה וערכיה של "האליטה המשפטית" (דהיינו- ברק) לבין דעותיה וערכיה של גביזון. למרבה הצער, (לפחות לצערי), אין בסיס איתן להאשמה הזאת. הלוואי שגביזון הייתה נפסלת על רקע הדעות שהיא מביעה. העוקבים אחר דרכה הערכית והפוליטית, פלטו בשנים האחרונות לא מעט גניחות של תדמה וחוסר-הבנה. משהו אירע לפרופסור גביזון. היא עברה מהפך די דרמטי בעמדותיה. מי שהייתה ליברלית, דמוקרטית, ושחרת זכויות-אדם ושוויון, נעשתה למייצגת נלהבת של לאומנות תמוהה, לתומכת של חקיקה גזענית, לשופעת סלחנות "ניו-איגיט" לחשיכה קלריקלית אנטי-דמוקרטית, לעוכרת זכויות מיעוטים (לאומיים, דתיים ומינניים), ללוחמת בוטה למען אפליית הערבים ולנציגה קולנית של פרנויה פסבדו-יהודית ילדותית.

לעתים, די מביך להשוות בין דברים שכתבה בעבר, לבין דעות שהיא מביעה בשנים האחרונות. (למשל, עמדותיה בעניין עינויים, או עמדתה בקשר לזכויות ההתאזרחות והתושבות של בני זוג לא-יהודים ב"אמנת גביזון-מדן" – מסמך מביך כשלעצמו – ועמדתה בעניין זה, כפי שבאה לביטוי בתיקון לחוק האזרחות, שבמלאכת ניסוחו השתתפה).

לכאורה, מדובר באדם ששינה את דעותיו. עניין לגיטימי לכל הדעות. אך למרבה הצער, קשה למצוא את הסיבות למהפך הזה בהנמקות שגביזון מספקת לדעותיה החדשות. המבנים האקדמיים וההגותיים שהיא בונה כדי לאששן, עומדים על כרעי תרנגולת ומעוררים רושם די מאולץ. כאילו נרתמו כל הכישורים האקדמיים של הפרופסור למשימה של רציונליזציה. העילות

האמיתיות למהפך, כך נראה, מסתתרות בנסיבות אחרות, לאו-דווקא אידיאולוגיות, הגותיות או מקצועיות.

אך גם במלוא הרצון הנלהב לפסול את פרופסור גביזון בגלל דעותיה הפוליטיות, לא זו הסיבה לאי-כשירותה. כבר שירתו, ומשרתים, בבית-המשפט שופטים עם דעות שכאלה. ואם יצלח הלובי של ח"כ יהלום – שלפחות אינו מסתיר את העובדה שאת תמיכתו הוא מעניק למי שדעותיו/תיה כדעותיו – יהיו שם עוד שופטים שעיקר כישוריהם בימניותם. הסיבה האחת והיחידה להתנגד למינויה היא העובדה שהגדרתה המצמצמת, המגמדת, המעקרת, את תפקידו של בית-המשפט העליון, פשוט חותרת תחת יסודות הדמוקרטיה. ללא גוף שיפוטי, שבשם החוק ומתוך החוק, מבקר ובולם את כוחו המוחלט של המחוקק, מאבדת הדמוקרטיה חלק ניכר מנשמת אפה. ללא רשות שופטת המוסמכת לעקור מתוך ספר החוקים חוקי-אווו הנוגדים את עקרונות-העל הדמוקרטיים, נעשית הדמוקרטיה לפולחן טכני חסר כל נפקות וחשיבות.

ויוורשה לי, לאישוש דבריי, לצטט כמה מלים נוקבות שכתבה פעם פרופסור אחת בשם רות גביזון: **"לפי התפישה המהותית של הדמוקרטיה, כל פגיעה בשוויון היא פגיעה בערכים המצדיקים את הדמוקרטיה מלכתחילה"**.

דברים כדורבנות.

אך המוזר מכל והמשעשע מכל הוא עצם רצונה של גביזון לשבת על כס השיפוט. וכי למה היא בכלל רוצה בכך? הלא על-פי "האג'נדה" שלה – מלוא סמכויותיו ישתרעו רק על המרחב שבין האזנה משועממת לטרוניות של מערערים פליליים, ובין בחישה מייגעת בסבך של סכסוכים אזרחיים.

האומנם שאיפתה הלוהטת היא להיות לבלר-משפטי בבית-משפט שכזה? חלילה. היא רוצה להגיע אל העליון כדי לשנות סדרי עולם. כדי לקדם בין כתליו את השקפותיה היורידיות והפילוסופיות. כדי לעשות ככל יכולתה לעיצוב בית-המשפט על פי דרכה. במלים אחרות: היא מבקשת להתמנות לבית-המשפט העליון כדי לעשות שם בדיוק את מה שלדעת הנחרצת אסור לשופטים עליונים לעשות; להתעסק בדברים החשובים.

ודי באוקסימורון העליז הזה כדי להמחיש כדי להמחיש עד כמה רעועות ומופרכות הן האג'נדות הזרות של השרה לבני ושל המועמדת גביזון.

להחתים את הכוכב / משה גורלי

קשה להבין את הנימוקים של אהרן ברק נגד מינויה של פרופ' רות גביזון לעליון. בניגוד לחששותיו, האג'נדה שלה לא מסכנת את מעמדו של המוסד: היא תציל את בית המשפט מידי עצמו.

מאבקו של נשיא בית המשפט העליון במועמדותה של פרופ' רות גביזון מזכיר קצת את המאבק האישי החריף שניהל לפני כשנתיים נגד היוזמה להקים בית משפט לחוקה. בשני המקרים, משדר אהרן ברק את המסר "הולכים להרוס את מפעל חיי". אז הוא צדק. היום, אם נסיט את הדיון מ"מפעל חיי" לבית המשפט העליון, קשה לראות את התנגדותו לגביזון כקבילה. לגיטימי להתנגד למועמד שהאג'נדה הערכית שלו ידועה. האג'נדה של גביזון היא מוסדית בעיקרה. היא נוגעת פחות לתכנים ויותר למדיניות ההתערבות הרחבה של בג"ץ.

האג'נדה המוסדית הזו אינה מסכנת את המוסד. להיפך, היא עשויה דווקא לחזק אותו. אם תצליח לצמצם את עוצמת האקטיביזם השיפוטי, היא תציל את בית המשפט מידי עצמו. כמה דוגמאות מהעת האחרונה – למשל עמדת השופט אדמונד לוי בפסק דין ההתנתקות ועמדת ההרכב שדן בפינוי בתי הכנסת – מעידות על המחוזות ההזויים שאלים הגיעה התערבות השיפוטית שממש משוועת לריסון. ברק יצר נשק יום דין שיפוטי, אבל מינה שופטים שמסוכן להפקידו בידם. מינויה של גביזון יסייע לבית המשפט העליון גם בכך שיקטין את המוטיבציה להקים בית משפט לחוקה. גביזון היא בדיוק מי שרוצים מתנגדי ברק לראות בבית המשפט הזה. מינויה לעליון, אם וכאשר, יפעל במתכונת הרכש המסורתית של מכבי תל-אביב בכדורסל – תחליש את היריב בכך שתחתים את הכוכב שלו.

הבעיה כרגע היא שגם ברק וגם שרת המשפטים ציפי לבני התחייבו פומבית לעמדות סותרות. לבני לתמיכה, ברק להתנגדות. מצב זה יקשה על רקיחת דיל מבלי שאחד הצדדים ירשום הפסד פומבי צורב. פתרון אפשרי לתסבוכת הוא הבאת המינוי להצבעה בוועדה לבחירת שופטים.

האירוניה היא שהצבעה דמוקרטית חופשית היא חריגה בוועדה הזו שבה מינויים לעליון מוסכמים מראש, לא פעם כפשרה שמטאטאת מועמדים ראויים לטובת בינוניים. העליון במתכונתו הנוכחית משקף הרכב שכנראה מצדיק את החשש של ברק מגביזון. אם הוא חושש שהאג'נדה שלה תשתלט, אז כנראה שהוא לא נותן די קרדיט ל-12 השופטים שמכהנים היום. הם מונו לאחר שהאג'נדה שלהם נמצאה מתאימה, אבל יכולותיהם כנראה קצת פחות. ברק, אגב, נשמע לא פעם רוטן על כך, נוטה לשכוח את אחריותו למינויים.

לבני רוצה את גביזון מכמה סיבות. אחת מהן היא מטרתה להעלות את יוקרת בית המשפט בעיני הציבור. לצרף אליו כוכבים שיחזקו את דימויו ההולך ונסוג. מטרה נוספת שלה היא לגוון את מאגר המועמדים ולבחור, בנוסף לנציג אקדמיה, גם שופט שמוצאו מהשוק הפרטי. היום, כל שופטי העליון מקורם בממסד – בבתי המשפט המחוזיים ובמשרד המשפטים.

תסבוכת גביזון נגזרה במידה רבה מסיכול מועמדותה של פרופ' נילי כהן. הסיכול השרירותי ההוא, שלווה בהפצת רכילות שגבלה ברצח אופי, חשף את "השיקולים" ששופטי בית המשפט העליון מפעילים לגבי מועמדים. עכשיו קשה הרבה יותר לקנות את הסיבות להתנגדותם. ואכן,

כששומעים את נימוקי ברק שוב מתקשים להאמין. צדק השופט בדימוס אליהו מצא שאמר בעקבות הסערה שפרצה: "חבל שהדברים האלה לא נסגרים בחדרה החדרים של הוועדה".

הוועדה תתכנס בינואר. עדיין לא ברור אם תבחר שופט אחד, שניים או תמלא את כל שלושת המקומות הפנויים. לוועדה זו ייבחרו שלושה חברים חדשים שיצטרפו ללבני, לברק, לשופטים דורית ביניש ואליעזר ריבלין, לשר דני נוה ולחבר הכנסת שאול יהלום. לוועדה ייבחרו חבר כנסת שיחליף את בייגה שוחט שפרש ושני נציגים של שלכת עורכי הדין, אשר ייבחרו על ידי מועצת הלשכה. המועד האחרון להגשת מועמדות נציגי הלשכה הוא יום שלישי הקרוב. חבר הוועדה עורך הדין יורי גיא-רון יבקש להיבחר לקדנציה נוספת, שלישית ואחרונה מבחינתו. גיא-רון, אגב, הוא תומך נלהב במועמדותו של פרופ' מרדכי קרמניצר. ברק הסיר את התנגדותו לקרמניצר, למרות שהאגינדה שלו על האקטיביזם השיפוטי פורסמה לצד זו של גביזון בספר משותף שכתבו השניים יחד עם פרופ' יואב דותן.

השמות המוזכרים כמועמדים לוועדה עשויים לחזק את מועמדותה של גביזון, אך מבשרים על אפשרות חסרת תקדים שלפיה תיבחר שופטת לבית המשפט העליון בניגוד לדעתם של שלושת השופטים החברים בוועדה. ואם נחזור לדוגמה של מכבי תל-אביב בכדורסל – כאן אי אפשר יהיה להושיב אותה על הספסל. באיזשהו הרכב היא חייבת לעלות.

מאבק שהופך לגחמה

לא אנוח ולא אשקוט ולא ארפה מלחזור ולכתוב כי נשיא בית המשפט העליון אהרן ברק הוא אור זרוע לצדיק בחברה שהאליטה שלה עלטה גמורה. ברק מקרין תבונה ושיקול דעת ואחריות וציונות ממשית ונאורות. אני נזכר בו בכל פעם שמחלחלת בי תחושה קשה של אובדן גאווה לאומית ואזרחית. על כן כה קשה לי לראותו במאבק למניעת מינויה של פרופ' רות גביזון לבית המשפט העליון.

יהיה זה משגה מצדו להכתים את שנתו האחרונה על כס השיפוט במאבק שהופך לגחמה. משהו המזכיר את מלחמת החורמה הזכורה לגנאי של משנהו מישאל חשין, שהרעיד את אמות הספים בבית המשפט העליון כדי למנוע את הצטרפות אילה פרוקצ'יה לחבורתם, לאחר שבערכאה נמוכה הרשיעה אחד מקרובי משפחתו.

נכון שגביזון – משפטנית ראויה לכל הדעות – חולקת על תפישת העולם של ברק. ייתכן גם שמבצבצת בעיה מסוימת בכך שדעותיה ידועות. אך ראוי לומר לפרופ' ברק: הנח לזה. אנא שקול את עמדתך בכלים המקובלים עליך, שעשית בהם שימוש מועיל בקריירה המזהירה שלך, זו המידתיות והשקלא וטריא. מה מזיק יותר, מה שאתה מכנה האג'נדה של גביזון או הפירוש שייתן ציבור רחב לדחייתה? הציבור שאמונו בך ובחבריך כה חשוב ועתה ימצא בהרחקתה הוכחה כאילו בית המשפט העליון הוא תאגיד שבו חבר מביא חבר?

בחן את עמדתך ותיווכח כי במצב הדברים שנוצר, הנזק שייגרם מדחייתה רב מהתועלת. אנא.

נאמן וגלאון – המועמדים / יואב יצחק

מאבק גדול מתחולל בימים אלה על הרכב הוועדה לבחירת שופטים – המאבק הינו רק "הקדימון" למאבק הגדול ביותר בין נשיא בית המשפט העליון לבין שרת המשפטים.

קרב גדול מתנהל, כידוע, בין שרת המשפטים ציפי לבני, לנשיא בית המשפט העליון, אהרן ברק, באשר לרשימות המועמדים לבית המשפט העליון. אלא שהקרב הזה הוא רק חלק קטן מהמערכה הכוללת. מערכת גדולה לא פחות מתנהלת, מאחורי הקלעים, בתוך חלק מהמרכיבים השונים של הוועדה לבחירת שופטים. הפעם מדובר בכנסת ישראל – שלה שני נציגים בוועדה, ובלשכת עורכי הדין, שגם לה שני נציגים.

המערכה הפעם אינה רק בשאלת הכיבודים – מי יזכה/ימונה לכהן בוועדה הנחשבת לאחת היוקרתיות והחשובות בישראל, אלא בשאלה המהותית יותר, וזאת בשל המינויים החשובים העומדים על הפרק: שלושה שופטים לבית המשפט העליון, ועוד כעשרה מינויים לבתי המשפט המחוזיים.

בקרב הגדול משתתפים כמה וכמה אישים בכירים, הן בכנסת, הן בממשלה, והן בקרב עורכי הדין הבכירים בישראל. נודע לי, כי בשל הסכם שנערך בין סיעות האופוזיציה בכלל ובין העבודה ומרצ בפרט, גדולים סיכויים של ח"כ זהבה גלאון להתמנות כחברת הוועדה, במקום חבר הוועדה, ח"כ אברהם (בייגה), שפורש מהכנסת. אם תמונה גלאון, יהא בכך משום חיזוק לקבוצת ברק-ביניש-ארבל, המתנגדת, איך לא, למדיניות החדשה שמנסה להנהיג שרת המשפטים, ובמיוחד למועמדותה של פרופ' רות גביזון לכהונת שופטת בבית המשפט העליון.

יו"ר סיעת העבודה, ח"כ אפרים סנה, אמר כי על-פי ההסכם בין העבודה לבין מרצ וסיעות אופוזיציה נוספות – ההסכם נחתם בשנה הראשונה לכינון הכנסת ה-16 (כאשר העבודה הייתה באופוזיציה) – זכאית מרצ למינוי נציג מטעמה לוועדה לבחירת שופטים. אולם לדבריו, ההסכם אינו רלוונטי עוד, ובכלל, אמר, מכיוון שמדובר בהצבעה חשאית, אין כל ביטחון שגלאון אכן תיבחר.

הפתעה נוספת גם מצד מוסדות לשכת עורכי הדין. בשבועיים הקרובים אמורה לשכת עורכי הדין להכריע מי יהיו נציגיה בוועדה לבחירת שופטים, במקום עו"ד בנימין לוינבוק שפורש; ובמקום עו"ד יורי גיא-רון שכהונתו אף היא מגיעה לסיומה. נודע לי, כי מועמדו של יו"ר לשכת עורכי הדין, שלמה כהן, הוא שוב עו"ד גיא-רון, התומך, איך לא, במועמדים שמציע בדרך כלל הנשיא אהרן ברק. עו"ד רחל בן-ארי נחשבת אף היא כמועמדת מטעם יושב-ראש הלשכה.

העימות בתוך הלשכה מתעצם בימים אלה, בשל המהלך שמובילה עתה קבוצה גדולה מחברי הוועדה מרכזי בלשכת עורכי הדין. אלה מבקשים לחזק את מעמדה של הלשכה, כך שנציגיה לא ייחשבו עוד כקולות בטוחים של הנשיא ברק. לכן הם מבקשים למנות פרקליט בכיר, הנחשב לאישיות במערכת המשפטית. המועמד של קבוצה זו הוא עו"ד ד"ר יעקב נאמן. נודע לי, כי נאמן הביע הסכמתו לשמש חבר בוועדה חשובה זו. אם ימונה, לא יוכל נאמן – שנחשב לאחד הפרקליטים הבכירים בארץ – להופיע בערכאות הנמוכות מבית המשפט העליון. נאמן אישר את דבר מועמדותו, ואמר כי הוא קיבל פנייה ואכן נתן את הסכמתו.

מי מפחד מרות גביון / טובה צימוקי

נשיא בית המשפט העליון אהרון ברק מנהל קרב בלימה חסר פשרות נגד מינוי פרופ' רות גביון כשופטת. ברק, לטענת שופטים, רואה במינוי "הכנסת צלם להיכל". הסיבה: "מעולם לא מונה שופט, שהודיע טרם מינויו כי יש לשנות את אופי בית המשפט". מנגד, מתעקשת שרת המשפטים לבני: "גביון תביא ליותר פלורליזם". ובינתיים, למאבק יש מחיר יקר: בעליון חסרים ארבעה שופטים וטחנות הצדק טוחנות עוד יותר לאט.

כבר במשך חודשים ארוכים בית המשפט העליון מתפקד כשיד אחת שלו קשורה מאחורי הגב – בלי ארבעה שופטים, שהיו צריכים להיות חלק מההרכב, אבל בינתיים הם יושבים בחוץ. הכרעות דין נדחות, משפטים מתארכים, עינויי דין, אבל השופטים העליונים ממשיכים לעבוד ללא ארבעה מחברייהם. עניין של פרינציפ.

דווקא רות גביון, אחת מאותם ארבעה שופטים "מוקפאים", חזתה את מה שמתחולל כיום בבית המשפט העליון. "שליטה על תהליך מינוי השופטים נותנת לעומדים בראש המערכת יותר מדי כוח, וזה הופך את המערכת למין כת סגורה, אחידה למדי, אשר בעצם מנציחה את עצמה", טענה פרופ' גביון כבר לפני שש שנים, זמן רב לפני שהפכה לסדין האדום של נשיא בית המשפט העליון, אהרון ברק.

בקרב הניטש כיום בצמרת המשפטית סביב מינויים של ארבעה שופטים לבית המשפט העליון, גביון היא היעד החם. הנשיא ברק נשכב על הגדר כדי למנוע ממנה לפסוע אל הקומה העליונה של היכל הצדק הישראלי. ברק, מגובה בחבר שופטי העליון, מנהל מלחמת מאסף, האחרונה בכהונתו, נגד מינוי גביון לבית המשפט העליון. בהכנסתה לבית המשפט העליון הוא רואה, לטענת שופטים, "הכנסת צלם להיכל".

והתוצאה: בית המשפט העליון מתפקד עם ארבעה תקנים חסרים – שניים של שופטים קבועים (אלהיהו מצא ויעקב טירקל פרשו) ושני מינויים בפועל של שופטים מחוזיים – אותם מסרבת לאשר שרת המשפטים ויו"ר הוועדה לבחירת שופטים ציפי לבני.

לבני, לצורך העניין, עומדת על רגליה האחריות. היא דורשת להשיג הסכם על כלל המינויים. כל עוד לא מושג ההסכם, לבני לא מוכנה לאשר מינויי שופטים עליונים. בינתיים, ללבני אין רוב בוועדה לבחירת שופטים, והכול תקוע. ואם לא די בכך, בחודש פברואר יפרוש המשנה לנשיא העליון, מישאל חשין.

"הוועדה בראשותי נאבקה להגדלת מספר השופטים בבית העליון ל-15, מתוך מגמה להעניק שירות מהיר יותר לציבור", אומר יו"ר ועדת החוקה של הכנסת, מיכאל איתן. "עם זאת, כאשר שרת המשפטים מנהלת מאבק כה צודק ועקרונני לרענן את הרכב העליון, קשה לי להעביר עליה ביקורת בשל צעד המחאה שבו היא נוקטת לקידום העניין".

ציפי לבני יודעת שהציבור סובל מההרכב החסר של בית המשפט העליון. עם שנת בחירות באופק, לבני יודעת שיש צורך בהכרעה מהירה. היא מתכוונת להביא את בחירת השופטים, מאבק שהתנהל עד כה מאחורי הקלעים, להכרעה בחודש דצמבר הקרוב. עד עכשיו כולם היו עסוקים בהתנתקות ובמשבר בצמרת הליכוד, עכשיו כשרה הקרקע.

עד סוף דצמבר יתרחשו שני אירועים העשויים להעניק לגביון או לנשיא ברק את כוח ההכרעה. שני נציגי לשכת עורכי הדין בוועדה למינוי שופטים מסיימים את כהונתם – בני לוינבוק פורש כליל ובמקומו ייבחר נציג לשכה אחר; יורי גיא-רון, מתנגד של גביון, יעמיד עצמו שוב לבחירה. פרישתו של ח"כ בייגה שוחט מהחיים הפוליטיים תסיר מהחשבון עוד מתנגד של גביון. המועמד הבטוח להחלפת שוחט הוא ח"כ גדעון סער, התומך במינוי גביון. ואילו במקום השר דני נווה עשוי להיכנס לוועדה שר מהעבודה, שעדיין לא ברור כיצד יצביע.

בייניש והשופטים הצעירים

ברק ולבני משתדלים להבהיר כי המחלוקת ביניהם בסוגיית גביון אינה נושאת אופי אישי, אלא נובעת מהבדלים בתפיסת מקומות של בית המשפט העליון בחברה. לבני רוצה שהרכב בית המשפט העליון, עם גביון בפנים, ישקף את תפיסת עולמה. מבחינתה, הרכב העליון כיום אינו פלורליסטי דיו ואינו מאזן נכון בין הערכים הדמוקרטיים והיהודיים של המדינה. לדעתה, הדבר משתקף בפסיקות הדין.

לבני גם מסתכלת קדימה. להערכתה, עם פרישתו הקרבה של אהרון ברק צפוי בית המשפט של יורשתו, דורית בייניש, להיות בינוני ואפרורי. החשש של לבני הוא, שאמון הציבור בבית המשפט ילך ויפחת.

ברק, מהצד השני, רואה במינוי גביון החדרת גורם שיחתור תחת יסודותיו האיתנים של בית המשפט העליון. ברק רואה בגביון משפטנית מעולה וכריזמטית, אבל לגמרי לא מתאימה לכהונה בבית המשפט העליון. וברק גם לא מודאג ממה שיקרה אחרי פרישתו בעוד עשרה חודשים. בשנים האחרונות שינה כמעט כל בית המשפט העליון את פניו. הנשיא ברק מעריך, שחמש שנים לפחות זה הוותק הנדרש משופט עליון כדי שיבשיל, עם השופטים "הצעירים", אלה שצוברים עכשיו ניסיון, ובייניש בראש, הוא משוכנע שבית המשפט העליון לא יהפוך למקום אפור.

אבל ברק מתעלם במופגן מהריק שנוצר עם פרישת דליה דורנר, אליהו מצא, תיאודור אור, טובה שטרסברג-כהן, יצחק זמיר, ובקרוב גם חשין וברק עצמו. בינתיים, זהו חלל ריק. הסיכוי להעברת החוק להארכת כהונת השופטים לגיל 72, שהייתה מאפשרת את בחירת חשין לנשיא, אינו גדול. דורית בייניש מתנגדת. היא, כמו ברק, יודעת שלא כדאי לסחוף את הכנסת לדיונים על חוקים הקשורים לבית המשפט העליון. כי מי יודע מה עוד ייחקק שם, אולי גם חוק שאינו מאפשר את בחירת בייניש לכהונת הנשיאה הבאה.

מקורביו של ברק אומרים, שהוא מצר על כך שבציבור רואים בו מ"כ של פלוגה המנחית פקודות. ברק מסרב להודות שהנהגתו הכריזמטית משפיעה גם על פסיקת עמיתיו. הוא צוחק כשאומרים "בית המשפט של ברק". הוא מרגיש תמיד, כי כל אחד מהשופטים עצמאי ומקבל החלטות באורח עצמאי ומנותק.

הטענה הזאת של ברק מתיישרת עם הוויכוחים החריפים המתקיימים בין שופטים טרם כתיבת פסקי דין חשובים. או עם התהפוכות שעברה, למשל, טיוטת פסק הדין שכתב ברק בשלהי שנות התשעים על ביטול העינויים בשב"כ, עד שהפך לפסק דין של כל השופטים.

עם זאת, ברק נוהג להודות, שכאשר מדובר בפסקי דין עקרוניים ומנחים בחיי המדינה: בסוגיות חוקתיות, ביטחוניות או של דת ומדינה, הוא מבקש להרחיב את הקונצנזוס בין השופטים כדי שיקבלו לגיטימציה גדולה יותר בציבור ויהוו הלכה יציבה ומנחה.

אז ברק מרוצה מאוד מהתנהלות בית המשפט שלו. ורק גביזון מפרה את האידיליה. הדבר האחרון שברק רוצה זה שינוי דרסטי שישחק את יציבות בית המשפט. זה מה שמייצגת בשבילו גביזון, ועל כך ניטש קרב הבלימה חסר הפשרות שלו.

"מה כבר יכולה גביזון, שתהיה רק אחת מ-15 שופטים, לעשות? איזו השפעה מכרעת כבר יכולה להיות לה? בין כה וכה אתה כבר לא תהיה שם", אמרו לברק חברים שלו, אבל הוא מתחפר בעמדתו, התנגדות גורפת למינוי גביזון. לדידו של ברק, בכל שנות קיומו של בית המשפט העליון לא מונה אף שופט כמו גביזון, שהודיע טרם מינויו לעליון, שיש לשנות את אופיו. תמיד מונו משפטים טובים עם פוטנציאל גדילה בתפקיד. אבל המינוי של גביזון הוא מינוי של תוכן ולא של אדם.

ברק נוטה לשכוח את הצהרותיו שלו עצמו, טרם מונה לנשיא, כשבישר על "המהפכה החוקתית" עם קבלת חוקי היסוד על-ידי הכנסת. ברק, ולא אחר, חולל מהפך אדיר בפסיקות העליון ובשינוי אורחות חיי אזרחי המדינה. אבל מבחינתו, המהפכה שלו הייתה התפתחות משפטית וחברתית מתבקשת בחיי המדינה. ואילו המהפכה של גביזון היא חתירה תחת יסודות המשפט והחברה.

לדידו, אם גביזון תיכנס לעליון לאחר שהצהירה זה יותר מעשור מהן עמדותיה המשפטיות, החברתיות ולמעשה הפוליטיות, יפתח עידן חדש במינוי שופטים במדינת ישראל. עידן אמריקני. מועמדים לשיפוט יצהירו מראש מהן עמדותיהם החברתיות, משפטיות ופוליטיות, והדבר יחתור תחת עצמאות המערכת.

"ברק עקב בתשומת-לב אחר השימוע שנערך באחרונה בסנאט לנשיא בית המשפט העליון הנבחר של ארה"ב, ג'ון רוברטס", מספרים חבריו של הנשיא ברק, "ואפילו אותו רוברטס, מינוי פוליטי של הנשיא בוש, התחמק מלהצהיר מהן עמדותיו בסוגיות שונות, בנימוק שחלק מהסוגיות, אולי, תובאנה בפניו להכרעה שיפוטית בעתיד".

מבחן הסבירות

ברק מעיד על עצמו כי מעולם לא שאל אדם שמונה לבית המשפט העליון, מהן עמדותיו. עניינה אותו רק שאלת כישוריו המשפטיים של המועמד, יכולתו לחשוב חשיבה עצמאית ולעבוד בקבוצה. ברק והשופטים סבורים, כי עמדותיה המגובשות של גביזון חותרות תחת יסודות בית המשפט העליון: לא צריכה להיות ביקורת שיפוטית על חוקתיות חוקי הכנסת, יש לצמצם את "זכות העמידה" (נגישות להגשת עתירות ציבוריות), יש לצמצם את השפיטות (האפשרות לבחון סוגיות ציבוריות במשקפיים חוקיים) ואת מבחן הסבירות (האם עובד ציבור סביר היה צריך לקבל אותה החלטה מנהלית).

ברק חושש, שאם גביזון תיבחר, תהיה שחיקה ביכולת בית המשפט העליון לדון בסוגיות של שלטון החוק ובהן טוהר המידות של נבחרי הציבור ועובדיה. גביזון כבר הדליקה אצלו נורה אדומה בהתבטאויותיה בפרשות דרעי ופנחסי. "לטעמי, יחסי חוץ, ניהול מלחמות, מדיניות כלכלית-חברתית וסדרי עדיפויות אינם שפיטים", טענה גביזון. "גם ההליך הפוליטי והסכמים קואליציוניים. לכן אחת הפסיקות הבעייתיות ביותר בעיני הייתה הפסיקה שחייבה את ראש הממשלה רבין לפטר את דרעי בטרם הוגש נגדו כתב אישום. חשבתי שזו הייתה החלטה שגויה לגופה, אבל גם התפרצות למקום שלבית המשפט אסור היה להתפרץ אליו".

זה הפחד של ברק. מקורביו אומרים, שהוא חושב כי לקראת עזיבתו זקוקה מדינת ישראל לבית משפט בדיוק כפי שהוא היום – יציב, ללא טלטלות. הדמוקרטיה, הם אומרים, אינה מושג מובן מאליו לצבורים רבים בישראל, בה אין חוקה וזכויות האדם שבריריות. לכן יש צורך בבית משפט שייקח אחריות, ינחה וייתן תשובות. בלי גביזון.

אינסטינקט ההתגוננות

גביזון חושבת על ברק בערך מה שהוא חושב עליה. "תהליך חשוב אינו נישא רק על כתפיו של אדם אחד, אבל חלק גדול מהתהליך העובר עלינו נובע מאישיותו המיוחדת של הנשיא הנוכחי", אמרה בראיון עיתונאי. "פה יש תופעה ייחודית ולו בכונות של האיש ברוך הכישרונות הזה לפעול בכל הרמות. זו פעם ראשונה שיש נשיא בית המשפט עליון שהוא אחד הכותבים המרכזיים בספרות המקצועית והעיתונאית. שהוא אדם שמנהל את עבודתו גם דרך כתיבת פסקי דין, גם דרך ניהול צמוד של המערכת השיפוטית, גם דרך ניהול צמוד של המערכת המשפטית-ציבורית כולה, וגם דרך ניהול מערכת ענפה של קשרים עם רשויות אחרות ואליטות מקצועיות בארץ ובעולם. זה דבר שלא היה לנו כמוהו, לטוב ולרע. לטוב – מפני שהוא הופך את המערכת למאוד חזקה ובלתי פגיעה. לרע – מפני שהוא מעודד את אותה הומוגניות יתר שעליה דיברתי ואת אותו אינסטינקט התגוננות אשר בעצם מונע ביקורת עניינית".

במגעים ביניהם בחודשים האחרונים חברי ועדה שונים, ובהם ברק, הציעו לשרה לבני מספר פשרות. למשל, לבחור שלושה שופטים עכשיו ולדחות את הדיון בגביזון למועד מאוחר יותר. אפשרות אחרת, העלאת מועמדותה של גביזון לאחר פרישתו. אבל לבני סירבה לעקוף את המשוכה. היא אמרה לו שהיא רוצה כוכבת בעליון, והיא מתעקשת על גביזון כדי שהיה כאן "בית משפט פלורליסטי".

ברק לא השתכנע. על פי תפיסתו, בית המשפט פלורליסטי מאוד, שכן ברוב התיקים הקשים ובעלי האופי המהותי מתחלקים השופטים בפסיקתם. ברק גם דחה את הנימוק המכריע של לבני, שלפיו גביזון תביא לקירוב דתיים וימניים לבית המשפט העליון. בין כה וכה, אומרים מקורביו ברק, הדתיים הקיצוניים אינם מכירים בפסיקות בית המשפט העליון, בשבילם הרבנים הם מקור הסמכות.

גורמים משפטיים בכירים אומרים, ש"הבעיה היא רק עם גביזון, לגבי מועמדים אחרים לא תהיה מחלוקת". לבני מנסה בימים אלה, כפי שניסו קודמיה, לשכנע את הפרקליט הוותיק ד"ר יעקב וינרוט להתמודד על התפקיד. שמות מועמדים נוספים הם השופטים יונתן עדיאל, דבורה ברלינר והילה גרסטל ועו"ד חנן מלצר.

לבני, בכל מקרה, לא מעוניינת בפשרות. היא אומרת, שפשרות במינוי שופטים ורצון לרצות את ההעדפות של השופטים העליונים גרמו לא אחת למציאת מכנה משותף נמוך. "חשוב לי שייבחרו אנשים ראויים ולא מועמדי פשרה", אומרת לבני, "גם אם התהליך לוקח זמן".

השרה מדגישה, כי הבעיה בעיניה אינה אקטיביזם או ריסון של בית המשפט העליון, אלא איזון נכון יותר של הדעות הרווחות בציבור. לדעתה, אם הציבור יאמין בבית המשפט – גם המסרים של השופטים בעניין המלחמה בשחיתות יתקבלו בצורה אחרת.

ובינתיים, טחנות הצדק עושות את העבודה, אבל לא עם כל הכוח. חסרים ארבעה שופטים. ברק סובר כי אין כל שיהוי במתן שירות לציבור בגלל ההרכב החסר של בית המשפט העליון. מקורביו אומרים שהשופטים נטלו על שכמם עול עבודה נוסף עד שנושא הבחירה יוסדר. ברק גם מוכן

להיענות מיד לכינוס של הוועדה לבחירת שופטים. אין לו שום בעיה עם זה. הוא יודע שברגע זה אין ללבני רוב לבחירתה של גביון.

השרה לבני משיבה מלחמה / משה כהן

הוויכוח סביב מינויה של פרופ' רות גביזון לבית המשפט העליון הולך ומתחמם. שרת המשפטים תקפה אתמול את הנשיא ברק – וגילתה שסירבה באחרונה להצעת פשרה שלו. "מצער אותי", אמרה, "ששערי בית המשפט ננעלים בפני אנשים שהשקפתם המשפטית, לא הפוליטית, שונה.

שרת המשפטים ציפי לבני דחתה באחרונה הצעת פשרה של נשיא בית המשפט העליון אהרן ברק, בוויכוח על מינויה של פרופ' רות גביזון לבית המשפט העליון.

לבני גילתה אתמול כי נפגשה בימים האחרונים עם ברק וסירבה להצעתו, שלפיה תתכנס הוועדה לבחירת שופטים, ותמנה רק את המועמדים שאינם שנויים במחלוקת – שני מינויים במקום שלושה.

"הייתה לי שיחה עם ברק, שבה הוא לא טען שכינוס הוועדה אינו חוקתי", אמרה לבני באירוע הוקרה לפרופ' דוד ליבאי בבית הפרקליט בתל-אביב. "הייתה בקשה שנדון רק במועמדים מוסכמים. זו בקשה שהיא בסדר, אבל אין טענה שהכינוס לא חוקתי. אם אפשר להגיע להסכמות זה דבר טוב, אבל לא תמיד אפשר להגיע להסכמות".

שעות אחדות קודם לכן הודיע סופית חבר הכנסת אברהם (בייגה) שוחט כי הוא משהה את פרישתו מהכנסת, כדי להשתתף בכינוס הוועדה לבחירת שופטים ולא לאפשר להכניס חבר כנסת מהליכוד במקומו. שוחט טוען כי כינוס הוועדה בלתי ראוי בשל הסמיכות לבחירות, והוא חושש ממחטפים.

לבני תקפה את השופטים, לאחר שנודע כי שוחט התייעץ עמם לפני שהחליט, וברק נועד עם יושב ראש הכנסת בעניין הוועדה לבחירת שופטים. "מצער אותי ששופטים מעורבים בשאלות של מי ייצג ואיך את הרשות המחוקקת בוועדה", אמרה. "עוד יותר מצער אותי ששערי בית המשפט ננעלים בפני אנשים שהשקפתם המשפטית, לא הפוליטית, שונה. נדרשת גדולה מיוחדת מאדם שקובע מי יישב לצידו, מי יושווה אליו, מי יחלוק עליו".

על פי יחסי הכוחות בוועדה, ההכרעה בקשר לבחירתה של גביזון תלויה בבחירות לנציגי לשכת עורכי הדין בוועדה, כאשר נציגי האופוזיציה תומכים בגביזון, ונציגי הקואליציה מתנגדים לה. לדברי השרה, היא התייעצה שלוש פעמים עם היועץ המשפטי לממשלה מני מזוז, שקבע כי כינוס הוועדה חוקי למרות הסמיכות לבחירות. "אני מאמינה שאני עושה דבר ראוי וחוקי", הוסיפה.

האג'נדה של "הארץ" נגד פרופ' גביזון: עיתונאות צהובה ומשתפ"ים מוגי לב / ד"ר אורית קמיר

מי, בדיוק, הם הדוברים בעלי שיעור הקומה שמביא לנו העיתון, ושעלינו להקשיב לחוות דעתם על מועמדת לבתי המשפט העליון? ובכן... בעצם... לא ברור. הכתבה מביאה את דבריהם של "קולגה לשעבר", "מרצה בכיר", "משפטן מרכזי", עורך דין עלום שם, ושופט מרכזי מאוד במערכת. וכולם, במקהלה אחידה של פחדנות חסרת כבוד או אחריות, משמיצים ושופכים קיתונות של בוץ. מאחורי הקלעים. מאחורי סינורו של העיתון של האנשים החושבים, שמשתף פעולה, ומאפשר להוציא דיבה בלי לקחת כל אחריות. בשם האנונימיות. אני דווקא הייתי מאוד רוצה לדעת מיהם גדולי הקומה המחויים דעה מקצועית כל כך על אישיותה ה"בעייתית" של המועמדת לבית המשפט העליון. הייתי שמחה מאוד לראות את תעודותיהם המקצועיות, להתוודע ל"מזג השיפוטי" שלהם עצמם, ולשמוע מה, בדיוק, טיב יחסיהם עם גביזון עצמה ו/או עם חוגים חשובים החפצים בהכפשתה.

מזה חודשים רבים עיתון הארץ עוקב בדריכות אחר כל ציוץ הקשור למינויה האפשרי של פרופ' רות גביזון לבית המשפט העליון. כל שבריר של "ידיעה", רמז, רכילות ושמועה מדווחים ביסודיות ובהבלטה (כאילו לא היו סיפורים עיתונאיים של ממש לכסות). הדיווח הבלתי פוסק הופך את פרופ' גביזון ל"איטם", ל"חדשות", ל"קונטרברסיאלית", ל"פרשה", כלומר – למי שיש הצדקה מלאה להמשיך ולבחוש באפשרות מינויה.

בסופשבוע זה הגיעו הדברים לשיא חדש, בדמות [כתבת מוסף](#) שאין לה קץ, והיא מלאה הכפשות, ניתוחי אופי ארסיים, הפחדות והילוך אימים. הארץ גייס למשימה כל מי שמסוגל לחוות דעה קטלנית אודות אישיותה ה"בעייתית" של המועמדת, אופייה ה"בלתי שיפוטי", מזגה ה"סוציומטי" עד כדי א-סוציאלי ממש ודעותיה הימניות להבעית. אבל מי, בדיוק, הם הדוברים בעלי שיעור הקומה שמביא לנו העיתון, ושעלינו להקשיב לחוות דעתם על מועמדת לבתי המשפט העליון.

ובכן... בעצם... לא ברור. הכתבה מביאה את דבריהם של "קולגה לשעבר", "מרצה בכיר", "משפטן מרכזי", עורך דין עלום שם, ושופט מרכזי מאוד במערכת. וכולם, במקהלה אחידה של פחדנות חסרת כבוד או אחריות, משמיצים ושופכים קיתונות של בוץ. מאחורי הקלעים. מאחורי סינורו של העיתון של האנשים החושבים, שמשתף פעולה, ומאפשר להוציא דיבה בלי לקחת כל אחריות. בשם האנונימיות. אני דווקא הייתי מאוד רוצה לדעת מיהם גדולי הקומה המחויים דעה מקצועית כל כך על אישיותה ה"בעייתית" של המועמדת לבית המשפט העליון. הייתי שמחה מאוד לראות את תעודותיהם המקצועיות, להתוודע ל"מזג השיפוטי" שלהם עצמם, ולשמוע מה, בדיוק, טיב יחסיהם עם גביזון עצמה ו/או עם חוגים חשובים החפצים בהכפשתה. אבל עיתון הארץ,

במהלך ירוד ההולם עיתונאות צהובה וחסרת אחריות, אינו מהסס להעניק לכל הדוברים שקיבץ בחריצות יתירה חסינות מפני חשיפה ציבורית: למה לפגוע בשמם הטוב, ביחסייהם עם כל קצות הקשת, בסיכוייהם שלהם להיבחר יום אחד לעליון? למה לא לתת להם לבצע רצח אופי ללא תשלום כל מחיר אישי? פחדנות עלובה ההולמת משטרי טרור מאומצת ומאושרת על ידי העיתון שכלל אינו מעלה על הדעת שעליו להביא לקוראיו דברים בשם אומריהם. (רק אחד המשמיצים שמח להזדהות בשמו, ולגביו מפרט העיתון כי פוטר מן האגודה לזכויות האזרח עקב עימות עם פרופ' גביון. אף שאיננו יודעים את פרטי האירוע, ונחשפים רק לצד אחד של הסיפור, לפחות אנו יודעים כי את דבריו של דובר זה יש להבין בהקשר זה של סכסוך אישי נוקב. ומה לגבי כל האחרים? מה יש להם בבטן נגד המועמדת? אולי קנאה? אולי נקמה? אולי סתם רשעות?)

ובתוך כך, כמובן, העיתון פורש רשת מגן עבה על שאר כל המועמדים, שאת שמותיהם הס מלהזכיר, שמא יהפכו לקונטרברסליים; שמא ירצה הציבור לדעת מה אמרו וכתבו הם, ומה האגינדה שלהם. למה לבחון את כולם, כשאפשר לרכז את הזרקור במועמדת אחת, ולהפכה מיום ליום ל"קונטרברסאלית" יותר ויותר? אילו רצה הארץ לספק לקוראיו דיווח עיתונאי אמיתי, היה יוצא לחפור בשאר הערוגות, להביא ממצאים חדשים, אודות מי שאלמוניותם הציבורית חוסכת מהם את העיסוק הציבורי בכשירותם המקצועית, באישיותם, במזגם ובעמדותיהם. כך, למשל, איפה היה עיתון הארץ כשמונה לבית המשפט העליון אדמונד לוי, שופט ימני באמת, שמעולם לא הסתיר את עמדותיו הלאומניות, וסבור שפינוי עזה היה מהלך בלתי חוקי? מדוע לא נבחן עברו כשופט מחוזי וכראש עיר? מדוע לא נבחנו מקצועיותו ורמתו? האם אי אפשר היה למצוא בדבריו "אגינדה" דתית לאומית ימנית ולהפכה ל"מסוכנת לבית המשפט העליון", לשלטון החוק ולמדינת ישראל היהודית-הדמוקרטית? הייתכן שעיתו הארץ לא רצה להפוך ל"קונטרברסאלית" שופט שבית המשפט העליון חפץ במינויו השקט? האם יתכן, כפי שמרננים, שבית המשפט העליון חפץ במינויו כדי לאייש את הכסא הדתי הלאומי באדם ששיעור קומתו לא יאיים על איש?

הכתבה אודות פרופ' גביון קושטה על ידי עורכי המוסף בכותרת מטילת אימים, על פיה מי שחפץ בשופטת שלא תמכה בפיטורי אריה דרעי, שמדגישה את יהדותה של המדינה על חשבון הדמוקרטיה שלה, שמבקשת לצמצם את היקף ההתערבות השיפוטית בשחיתויות המערכת הפוליטית – יתמוך ברות גביון. באותה מידה ממש אפשר היה ליצר ולו כותרת אחת השואלת, אודות המועמד פרופ' מרדכי קרמניצר, האם נחוץ לציבור בבית המשפט העליון שופט שבכתיבתו האקדמית, כמו גם בהתבטאויותיו על כל במה, נאבק כל עוד נשמתו בו נגד החוק למניעת הטרדה מינית, ומבקש לצמצם בכל דרך את עבירת האינוס ולהקטין את תחולתה; האם נחוץ בבית המשפט העליון אקדמאי שכתבתו המשפטית לא רק שאינה "פורצת דרך" אינטלקטואלית אלא היא לוקה ב"אי דיוקים" חמורים? אפשר היה להביא את כל אלה למודעות הציבור, ואף לעורר דיון ציבורי בכישוריו של פרופסור זה, באישיותו, במזגו ובמידת ה"בעייתיות" שלו. אבל הארץ בוחר למלא פיו מים, להסתיר מציבור קוראיו מידע רלבנטי, ולגונן על מועמד שהוא חפץ ביקרו. אולי בגלל התפקיד הרם שמילא המועמד בעולם התקשורת, ואולי בגלל שרבות מדעותיו אהודות על העיתון. ומה מלמד אותנו העיתון על שאר המועמדים? דבר וחצי דבר. שתיקה רועמת. רק את

פרופ' גביזון נכון לטחון עד דק, ולהביא את דבריהם של כל מי שמוכנים להכפישה בעילום שם. כי היא "קונטרברסאלית", כזכור, מיום היוולדה, מרגע הגיחה מבטן.

וראו זה פלא: הנרטיב הסמוי שמפתח העיתון ומוכר לקוראיו, יום אחר יום, דומה להפליא לנרטיב אחר, ששמענו כבר, לא מזמן, כשניסה העיתון לחסום את מינויה של אישה אחרת לבית המשפט העליון. על פי הארץ, כל מערכת המשפט עומדת על רגליה האחוריות כנגד מינויה המסוכן של גביזון, ואולם אישה במעמד בכיר (ציפי לבני, שרת המשפטים), נאבקה על מינויה בכל מחיר. מניעה של ליבני - בנרטיב זה - לא ידועים, לא ברורים, לא מובנים, אך היא מוכנה לעשות הכול, ואף לשלם מחיר אישי, כדי לדחוף את גביזון בכוח להיכל. אישה מביאה אישה, על חשבון שלטון החוק והציבור. חודשים לא רבים עברו מאז הוצגה עלילה דומה מאוד ביחס לעדנה ארבל: גם שם, על פי העיתון, כל עולם המשפט התנגד למינויה של המועמדת לעליון, ואולם אישה במעמד בכיר (דורית בייניש, שופטת בית המשפט העליון ונשיאתו הבאה), נאבקה על מינויה בכל מחיר. מניעה היו לא מקצועיים, לא ענייניים ולא נכונים, אך היא היתה מוכנה לעשות הכול, ואף לשלם מחיר אישי כדי להכניס את ארבל להיכל. אישה מביאה אישה, על חשבון שלטון החוק והציבור.

ועוד צירוף מקרים: במקביל ל"פרשת גביזון", הארץ מציע לקוראיו דיווח יסודי לא פחות אודות שתי שערוריות שלא יורדות מדפיו: אחת של שופטת שהשמידה פרוטוקולים ודבקה בכיסאה, והשנייה של שופטת שכשלה בהקלטות בלתי חוקיות של בן זוגה. שופטים גברים רבים מאוד מאיישים את כסאות בתי המשפט, ואין צל של ספק שהיו וישנם ביניהם לא אחד ולא שניים שהשמידו פרוטוקולים, כשלו בהקלטות בלתי חוקיות, הטרידו מינית מתמחות ובצעו שורה של מעשים לא ראויים. אך מעולם לא שמענו עליהם. אף לא מילה. קלונם נשאר ספון היטב ומוסווה מעיני הציבור.

כמקובל במערכת: מאחורי הקלעים, הרחק מן ההמון הסוער. ולעומת זאת, עקב הדיווח הבלתי פוסק אודות הנשים בעולם השפיטה, מתחזקת בלב הציבור ההכרה הבלתי נמנעת ששופטות במערכת, כמו גם מועמדות להיות שופטות, הן בעייתיות: הן קונטרברסליות, הן לא ישרות, הן מועדות, הן מערבות שיקולים אישיים זרים בפסיקותיהן. והמסקנה? כמובן, מתבקשת. האם יתכן שכל אלה יקלו על הציבור לקבל הקטנה של מספר השופטות המתמנות לבתי המשפט בכלל ולעליון בפרט? האם יתכן שזהו עוד ביטוי של סינדרום ה-backlash, המכה כיוון שנשים הצליחו להשתלב בעולם השיפוט בהצלחה מרשימה? האם יתכן שכל אלה יקלו על הציבור להבין את ההתנגדות שעלולה לצוץ לפתע פתאום למינויה של דורית בייניש, כשיגיע תורה להיות נשיאת בית המשפט העליון? דינמיקה דומה מאוד התרחשה בעניין פרקליטות המדינה: עיתון הארץ פרסם השמצות משולחות רסן כנגד הצמרת הנשית של פרקליטות המדינה, ואלה הקלו על הציבור לקבל את גדיעתה של צמרת זו והחלפתה בצמרת גברית למהדרין. התהליכים שקופים וברורים, הכתובת כתובה על הקיר – חייבים להתחיל ללמוד לקרוא.

אבל דבר טוב אחד יצמח בכל זאת מן ה"פרשה" האומללה, שחשפה את ערוות ה"ברנז'ה" המשפטית הציבורית וזו של "העיתונאית האינטלגנטית". במוקדם או במאוחר, בעקבות הכיעור הרב שיצא לאור, ישונה תהליך מינוים של שופטי בית המשפט העליון, ויהפוך לשקוף ופתוח לביקורת הציבור. עכשיו, כשגלוי וידוע לכל כי המינויים אינם "מקצועיים", "טהורים" ו"נקיים",

אלא פוליטיים, אינטרסנטיים ומאוד מאוד אישיים, לא יהיה מנוס מפתיחת תהליך הבחירה לביקורת ציבורית, כפי שראוי שיהיה. וכך נצא נשכרים כולנו, ושפיכת דמה של פרופ' גביון לא תהיה לגמרי לשווא.

נ.ב.

תוספת בעקבות פניות של קוראים.

אני נשאלת על ידי קוראים מודאגים (שהופחדו על ידי הכתבה בהארץ, וגם כאלה שדאגו גם קודם לכן), האם דעותיה של פרופ' גביון אינן באמת גזעניות, מסוכנות ואנטי-זכויות אדם; האם אין סיבה אמיתית לדאוג ולהתנגד למינוי. התשובה הכנה היא שאינני יודעת מהן בדיוק דעותיה בסוגיות רבות: היא עצמה שוללת בתוקף את ההאשמות המועלות נגדה, ובשום מקום לא ראיתי הצגה רצינית, שיטתית ולא מתלהמת שאפשר לסמוך עליה. ברור לי שדעותיה של פרופ' גביון שונות מאוד משלי בהקשרים רבים, אבל זה עדיין לא הופך אותה לאויבת זכויות האדם או לסכנה לשלטון החוק. עוד ברור לי שפרופ' גביון חכמה, חריפה ורהוטה יותר מכמעט כל אחד אחר באקדמיה המשפטית, שהיא חרוצה ועובדת קשה, וישרה בכל מובן. על אלה, דומני, אין חולק, וחשוב לזכור שאלה כישורים חשובים ביותר לשופטת. במקביל, אני יודעת בוודאות שחלק משופטי בית המשפט המכהן (ורבים מקרב שופטי העבר) מחזיקים והחזיקו בדעות שלא רק שהן קיצוניות משל גביון (בנושאים לאומיים), אלא הן מדאיגות באמת. אני גם יודעת מקריאה במאמריו ושמיעת התבטאויותיו של מועמד אחר, פרופ' קרמניצר, שדעותיו בכל הנוגע ליחס המשפט לאלימות נגד נשים מסוכנות מאוד לתפקודו של תחום משפטי זה. המסקנה? אסור לתת יד לציד מכשפות המתמקד באדם מסוים ופוגע בו ובו בלבד. זוהי אפליה. זהו טרור. ובמערכה הנוכחית האפליה והטרור הללו נסמכים על "הלשנה" אנונימית מבישה של צדיקים מתוך ה"ברנז'ה" והתגייסות לא מקצועית של חלקים בתקשורת, כמו עיתון הארץ. וכדי להתייחס לחששות לגופו של עניין: על הציבור לדרוש שקיפות מלאה של תהליך המינוי. זכות הציבור לשמוע לא רק מה אומרים שונאיה של גביון על עמדותיה, אלא גם מהן דעותיהם של כל המועמדים בסוגיות חשובות כמו זכויות אדם, זכויות נשים, מדינה יהודית ודמוקרטיה - וגם הרבה סוגיות משפטיות נפוצות הרבה יותר, כמו למשל מעצרים וענישה, שהן לחם חוקם של שופטים.

התקדים של ביניש / יואב יצחק

אהרן ברק מנסה לדחות את כינוס הוועדה לבחירת שופטים עד לאחר הבחירות, אבל הסיבה האמיתית היא רצונו למנוע את מינוי רות גביזון. אותו ברק הוא שסירב לאחר רצח רבין לדחות את כינוס הוועדה כדי להבטיח את מינוי דורית ביניש. וגם: הפנסיה הכפולה של השר לשעבר גד יעקבי.

מלחמה גדולה מתנהלת בימים אלה סביב מועד כינוסה של הוועדה לבחירת שופטים בכלל, ומועמדותה של פרופ' רות גביזון לכהונת שופטת בית המשפט העליון בפרט. שופטי בית המשפט העליון החברים בוועדה מתנגדים למינויה של גביזון. לאור זאת הם מנסים לטרפד את כינוס הוועדה, שזמנה לינואר 2006.

השופטים, ובראשם הנשיא ברק, טענו מאחורי הקלעים כי מרגע שנקבע מועד הבחירות לכנסת, יש להמתין עד לאחר הבחירות ורק אז לכנס את הוועדה בהרכבה החדש. כעת זוהי גרסתם הרשמית. טיעון זה יכול היה להישמע נכון אלמלא היה מופרך מיסודו, במיוחד כאשר מדובר וועדה המתיימרת להיות מקצועית, וגם לנוכח העובדה שהנשיא ברק עצמו הציע לכנס את הוועדה בינואר ובלבד שזו תדון במינוי אותם מועמדים שאינם שנויים במחלוקת. במילים אחרות: בלי מינוי גביזון. הטיעון האמיתי הוא פשוט: לדחות את הקץ, בתקווה ששרת המשפטים ציפי לבני, העומדת על מינויה של גביזון לעליון, לא תכהן כשרת המשפטים בממשלה הבאה. או אז יוכל הנשיא אהרן ברק להפעיל את "מלכודת הדבש" ולשכנע את השר הבא להימנע מהצגת מועמדותה של גביזון. כמה קל, כמה פשוט.

הנימוק שהוצג על ידי השופטים בדימוס יצחק זמיר ודליה דורנר, כאילו יש לדחות את כינוס הוועדה בשל הבחירות שבפתח, מצריך תזכורת למי ששכח או למי שלא ידע. המועד: נובמבר 1995, יום השבעה לרצח רבין. לאותו יום ממש זומנה עוד קודם לכן הוועדה לבחירת שופטים. על הפרק עמד, בין היתר, מינויה של פרקליטת המדינה דאז דורית ביניש לכהונת שופטת בית המשפט העליון, לאחר שנדחה שנתיים קודם לכן בלחצו של מאיר שמגר, נשיא בית המשפט העליון דאז, שלא רצה את ביניש.

שר המשפטים דאז דוד ליבאי התבקש לדחות את כינוס הוועדה. נטען כי אין זה נכון למנות שופטים ביום שכזה, כאשר המדינה כולה מוכה ביגון ומתקיימים טקסים לרגל השבעה. נטען עוד כי בעקבות הירצחו של ראש הממשלה צפויות בחירות בתוך כמה חודשים, ועל כן אין זה ראוי לבצע מחטף. סוד גלוי היה שרבין ז"ל התנגד בחריפות למינויה של ביניש, מסיבות דומות לאלה של שמגר ומסיבות אחרות. והנה, למרות כל הפניות סירב ליבאי לדחות את מועד כינוס הוועדה. הדיון התקיים וביניש נבחרה ברוב קולות.

בזמנו שאלתי את ליבאי: מדוע לא דחית את כינוס הוועדה, אפילו בכמה שבועות. ליבאי השיב לי אז: "ברק לא מסכים". ואכן, ברק ידע היטב מה הוא עושה. הוא עמד על כך שהמינוי ייעשה למרות האבל, גם בשל החשש שלו ושל אחרים כי אם יתקיים דיון מסודר באווירה אחרת, עלולה הוועדה למנות מועמדים אחרים ולא את ביניש.

תמרונים (2)

היועץ של בייגה

כפי שכתבנו כאן בשבוע שעבר, נעשים תמרונים כדי להשפיע על הרכבה של הוועדה לבחירת שופטים. גם הנשיא ברק נוטל בכך חלק פעיל. בימים האחרונים, לדוגמה, קיים חבר הוועדה חבר הכנסת אברהם (בייגה) שוחט שיחת התייעצות עם ברק בשאלה אם לפרוש מהכנסת (ומהוועדה) ב-30 בנובמבר 2005 כפי שהודיע פומבית, או לעכב את פרישתו כדי שיוכל להשתתף בינואר בכינוס הוועדה ולסכל את מינויה של גביון.

בשיחה עימי אמר שוחט כי ברק לא התקשר אליו. לשאלה האם נכון שהוא, שוחט, התקשר לברק והתייעץ עימו בנושא, וכן לסוגיה כיצד קורה שהשניים מקיימים שיחה הנוגעת לעניין פולטי – פרישה מהכנסת או לא- סירב שוחט להגיב. "אני לא חייב להגיד עם מי אני מדבר", אמר. "אני דיברתי עם שופטים בדימוס. דיברתי עם אנשים רבים. אני יודע בדיוק מה עמדתם של אנשים. אני לא מתייחס לגופו של אף שופט".

בפני חברי סיעת העבודה היה שוחט גלוי יותר. "אני יכול להגיד לכם ששוחחתי בעשרת הימים האחרונים עם הרבה מאוד שופטים, חלקם מכהנים, חלקם בדימוס, שופטי בית המשפט העליון בדימוס, חלק מצא ביטוי גם בתקשורת", אמר להם ביום שני. הנה כי כן: שוחט, נציג הכנסת, מתייעץ עם שופטים מכהנים (ובהם הנשיא ברק) בשאלה האם ומתי לפרוש מהכנסת וכיצד לפעול יחד כדי לסכל מינויה של גביון. הפרדת רשויות כבר אמרנו?

ועניין אחד הטעון הבהרה: בשבוע שעבר כתבנו כאן כי הנשיא ברק ויושב ראש הכנסת שוחחו בדבר הרעיון להימנע ממינוי נציג של הכנסת לוועדה (במקום חבר הכנסת שוחט), כך שבהיעדר הרכב מלא של הוועדה, לא תוכל שרת המשפטים לכנסת. בעקבות הדברים האלה מבקשת הנהלת בתי המשפט להבהיר, בשמו של ברק: "הנשיא לא שוחח ולא הציג כל עמדה בפני יושב ראש הכנסת בנוגע למינוי נציג חדש של הכנסת לוועדה לבחירת שופטים".

יושב ראש הכנסת, ששבוע קודם לכן אישר ש"אמרתי לנשיא...", אמר לנו השבוע, בעקבות פניות הנשיא אליו, כי הוא לא שוחח אישית עם ברק אלא אמר את אותם דברים בנוכחות הנשיא ברק – בפגישה שבה השתתפו כמה אישים ובהם ולרי זורקין, נשיא בית המשפט העליון ברוסיה. "האם ברק שמע זאת?", שאלתי. "יכול להיות ששמע", אמר ריבלין. כפי שכתבנו לעיל, בינתיים מתברר כי ברק ושוחט שוחחו גם שוחחו בנושא כהונת שוחט, אף הוא חבר כנסת. ביקשתי השבוע את תגובתו של הנשיא ברק שוב ושוב. אלא שבנושא זה בדיוק הוא מסרב בתוקף להגיב.

כפילות

נזכרו אחרי 11 שנה

סוד גלוי הוא כי מוסדות ציבוריים רבים לא מקפידים לשמור על כספי ציבור ואינם מדקדקים בבדיקת תשלומים, כפי שאינם מדקדקים בגביית כספים. לכן אין זה פלא אולי כי לעתים מתרחשות טעויות מביכות שמהן נהנים אישי ציבור בכירים. אך מה רבה המבוכה כאשר מתברר כי אותם אישים מקבלים כסף שלא כדין ומחרישים. כזה הוא המקרה הנוגע לגד יעקבי: שר לשעבר בממשלות ישראל, חבר כנסת ושגריר ישראל בווינגטון.

יעקבי היה חבר כנסת בשנים 1969-1990. בחלק מהתקופה היה שר בממשלה. מיד לאחר פרישתו מהכנסת הוא מסר לכנסת נתונים מסוימים, ועל בסיסם קיבל פנסייה תקציבית. 11 שנה לאחר שהחל לקבל גמלה התברר כי הוא דרש וקיבל "כפל פנסייה" – הן בשל היותו חבר כנסת והן בשל היותו שר. כשהתגלה הדבר בשנת 2001 התעוררה מבוכה גדולה. אין מדובר בסכום פעוט.

מחישוב שנערך בחשבות הכנסת עולה כי מדובר בסכום כולל של כ-350 אלף שקל בערכים נומינליים של אז. במחירי היום, ובהתחשב בכך שהתשלומים הוזרמו במשך 11 שנה (משנת 1990), הרי שבערכים ריאליים מדובר בסכום כפול לפחות (כ-700 אלף שקל). יעקבי נדרש להחזיר את הכסף, אך טען שאין לו. הוא הזכיר נסיבות אישיות שלא זה המקום לפרטן. לכן נערך עימו סידור מיוחד: הוא יחזיר את הכסף ללא הצמדה וללא ריבית, במשך שנים רבות. כ-20 אלף שקל לשנה. ואכן, מאז גילוי "הטעות" קוזזו מגמלתו סכום כולל של כמאה אלף שקל, במשך חמש שנים. מזכירות הכנסת מסרה בתגובה כי הממונה על הגמלאות של חברי הכנסת דאז קבע כי שיעור גמלתו של יעקבי בתום כהונתו כחבר כנסת "בלא שהיו לפניו נתונים כי יעקבי צירף לתקופות כהונתו כשר חלק מתקופות כהונתו כחבר כנסת. בשל כך חושבה גמלת כפל בגין התקופות שצורפו לכהונתו כשר". הטעות התגלתה, כאמור, רק 11 שנה לאחר מכן. בעניין זה נמסר בתגובה כי "משעמדה חשבות הכנסת על הטעות, בשנת 2001, נדרש יעקבי להשיב את תשלומי היתר כאמור". יתרה מכך: גם לאחר שהטעות התגלתה, לא פעלה הכנסת כדי לקבל את כל הכסף העודף תוך זמן קצר. על פי ההסדר שנקבע עימו, יסיים יעקב להשיב את הכספים העודפים רק לאחר כ-15 שנה. תגובת הכנסת בסוגיה זו: "לאחר התייעצות עם יועצינו המשפטיים, בירור אפשרויות ההשבה של הכספים בהתחשב בגובה הסכום שניתן לקזז מהגמלה החודשית, ותוך השארת אפשרות קיום סבירה – אישרנו ליעקבי פריסת החוב למספר שנים תוך קיזוז שוטף מגמלתו החודשית".

יעקבי מסר בתגובה כי מדובר בטעות של הכנסת ולא שלו. לדבריו, כשהיה שגריר ישראל בווינגטון נבדק הנושא והתברר ששילמו לו, לטענתו, כמה מאות שקלים בחודש יותר ממה שהגיע לו (לא נכון, שולמו לו בכל חודש כ-3,000 שקל יותר ממה שהגיע לו, י"י). הוא ציין כי מאחר שהטעות היא של הכנסת, הוסכם שהכספים יקוזזו מהגמלה השוטפת שהוא מקבל גם כיום.

ובכל זאת, משהו טוב צריך לומר על הכנסת: מוטב מאוחר מאשר בכלל לא. טוב שמישהו התעורר ודורש בחזרה את הכסף, ולו את חלקו. וזה הרבה יותר ממה שנעשה במחוזות אחרים. נציבות שירות המדינה ומשרד המשפטים, לדוגמה, לא גבו עד היום מאות אלפי שקלים שקיבלה/לקחה עדנה ארבל, כיום שופטת בית המשפט העליון, שלא כדין לכאורה, בעת שכיהנה כשופטת בבית המשפט המחוזי. מה שלא מפריע לה לכתוב גם כיום פסקי דין מלומדים ולהטיף לאחרים.

הכוכב העליון

דדו אלעזר, רמטכ"ל מלחמת יום-הכיפורים, נולד בסראייבו, בוסניה. הוא נהג לצטט אימרה בוסנית עתיקה: שניים נכנסים לארובה; שניהם יוצאים שחורים. בפרשה המייסרת בימים אלה את המערכת המשפטית בארץ קיימת סכנה ממשית שלא שניים ייצאו שחורים אלא שלושה. גרוע מזה: מעמד בית-המשפט העליון כולו יינזק ללא תקנה. אין בפרשה הזאת לא דם ולא דמעות, לא מלאך ולא שטן. אף על פי כן, היא מאיימת להפוך לטרגדיה.

מצד אחד ניצב נשיא בית-המשפט העליון, אהרן ברק. ברק הוא משפטן דגול, שעיצב על-פי השקפת עולמו את מעמד בית-המשפט העליון, את סדר-היום שלו ואת הרכבו. מצד שני ניצבת שרת המשפטים, ציפי לבני, כוכב עולה בפוליטיקה הישראלית. לבני וברק התחילו את יחסייהם ברגל ימין. היום חושב ברק על לבני שהיא משפטנית קטנה מאוד ובלתי-בשלה לתפקיד, ולבני חושבת על ברק שהוא משפטן גדול אבל פוליטיקאי קטן. גרוע מזה: היא מאשימה אותו ואת עמיתיו השופטים בארגון מסע הכפשות נגדה, שמבוסס בחלקו על שקרים.

לתוך העימות הזה נגרר, בתפקיד משנה, ח"כ בייגה שוחט, חבר הוועדה למינוי שופטים. שוחט אמור היה להתפטר השבוע מהכנסת ולעבור לכהן בחברה עסקית. הוא עיכב את התפטרותו רק כדי למנוע מלבני להשיג רוב בוועדה. עכשיו כולם מחכים במתח לבחירות שיתקיימו בלשכת עורכי-הדין ביום שלישי הקרוב. אם הלשכה תבחר כנציגיה בוועדה את שני אנשי הימין, עורכי-הדין נאמן ומרינסקי, לבני תקבל את הרוב שלה. אם הלשכה תבחר את שני אנשיו של נשיא הלשכה שלמה כהן, ברק יקבל את הרוב שלו. אם היא תחבר אחד ואחד, שוחט יהיה תקוע בכנסת עד לבחירות.

לכל המהומה הזאת גורמת אישה אחת, רות גביזון שמה. גביזון היא פרופסור למשפטים, מומחית לפילוסופיה של המשפט. לבני רוצה לצרף אותה לעליון. ברק מתנגד. בעוד תשעה חודשים, בספטמבר הבא, ימלאו לברק 70. הוא יפרוש מכהונתו. הפרישה שלו היא חלק מהבעיה: הוא חושש ל_____.

הוועדה למינוי שופטים היא ייצור-כלאיים. יושבים בה, לצידו של שלושה מחברי העליון, שני שרים, שני ח"כים ושני נציגים של לשכת עורכי-הדין. שופטים לא אמורים לעשות עסקות עם פוליטיקאים. אף על פי כן, יש בה הרבה פוליטיקה. כשמאיר שטרית היה שר משפטים הוא לחץ להכנסתו של השופט אדמונד לוי לעליון. הוא החשיב את מוצאו המזרחי. חבר הוועדה שאול יהלום דוחף להכנסת שופטים עם כיפה. זאת האגי'דה שלו. וציפי לבני רצתה כוכב.

גביזון היא באמת כוכב: היכולת הרטורית שלה מרשימה; הניסוחים מבריקים; לכל דיון שהיא משתתפת בו היא מוסיפה גירוי אינטלקטואלי. אלא שב-15 השנים האחרונות מפנה גביזון חלק גדול מהיכולת הרטורית שלה למאבק סמכויות שנטל לעצמו בית-המשפט העליון. האם העליון יכול לבטל חוק של הכנסת? היא מתנגדת. האם העליון יכול להתערב בנושאים צבאיים? היא מתנגדת. האם העליון יכול להתערב בנושאים שנוגעים לטוהר המידות (למשל, ההחלטה ששר שהוגש נגדו כתב-אישום חייב לעזוב את שולחן הממשלה)? גביזון מתנגדת.

ברק יכול היה להניח שכאשר תיכנס גביזון לעליון דעותיה ישתנו. לא שרון לימד אותנו שמה שרואים מכאן לא רואים משם, שבקום שבו אדם יושב שם הוא עומד? גביזון התבטאה פעם שהיא תהיה הממשיכה של ברק. ברק העדיף להתייחס ברצינות להתבטאויותיה הפומביות. שני השופטים האחרים בוועדה מתנגדים לגביזון מסיבה אחרת: אין לה די ניסיון ואין לה מזג שיפוטי, הם אומרים. שתי הטענות חמקמקות. מי שרוצה שופטים בינוניים, שניסיונם ארוך, מזגם נוח ותרומתם דלה, מתבצר מאחורי שתי הטענות האלה.

השאלה אם גביזון ראויה או בלתי-ראויה, פתוחה למחלוקת. מה שבטוח, היא לא בלתי-ראויה עד כדי כך ששווה להרוס בשבילה מוסד חשוב כל-כך לקיומה של מדינת ישראל. נדמה שכל המעורבים בפרשה הזאת נסחפו.

כפי שברק הבין את הדברים, לבני רצתה בהתחלה את גביזון משום שהיא כוכב, אחר-כך רצתה אותה משום שמינויה מבטיח גיוון, פלורליזם, ובסוף רצתה אותה משום שרצתה אותה. כפי שלבני הבינה את הדברים, ברק התרגל להתייחס לעליון כאל רכוש הפרטי. מדובר בבית-המשפט שלו, במורשת שלו, במפעל-החיים שלו. בשלב מסוים הציע לה ברק לדחות את מינויה של גביזון עד לאחר פרישתו. הוא חשב שזאת דרך אלגנטית להוריד את לבני מהעץ. היא חשבה שברק חשף את האמת: לא גביזון מדאיגה אותו אלא תאוות הניצחון.

לא כדין

שני הצדדים עשו משגים כבדים. השופטים שגו כאשר מנעו במקובץ, בנימוקים על גבול הרכילות, את מינויה של פרופ' נילי כהן מאוניברסיטת תל-אביב לחברה בבית-המשפט העליון. נצחונם היה נצחון פירוס. ברק מצטער עליו עד היום.

לבני שגתה כשלא כינסה את הוועדה. היא חשבה שהיא לוחצת על השופטים: העומס בבית-המשפט יכריע אותם. עכשיו חוזר אליה התרגיל הזה כבומרנג.

בלית-המשפט יש שדולה חיצונית של שופטים בדימוס. כמו המוסד או השב"כ, גם העליון זקוק ללשעברים שידברו בשמו. השופט בדימוס יצחק זמיר כתב מאמר שנוף בלבני על שאינה מכנסת את הוועדה. זה לא כדין. היא הבינה את הרמז והחליטה לכנס את הוועדה בינואר. ואז באה ההחלטה על הקדמת הבחירות, והשופטים בדימוס שינו את דעתם. עכשיו ההחלטה לכנס את הוועדה היא "לא כדין". לבני מיהרה לגייס חוות-דעת מהיועץ המשפטי לממשלה. למרות הבחירות, מותר לה לכנס את הוועדה.

העימות מתנהל בראש חוצות. השופט ברק יצא בכנס אחר בהאשמות פומביות כלפי גביזון. זה היה משגה. השופטת בדימוס דורנר יצאה בהאשמות כלפי לבני בכנס מתחרה. לבני האשימה את העליון בהיעדר פלורליזם.

ערב הכנס טילפן השופט זמיר למזכירתה של לבני. הוא ביקש לשנות את סדר הדוברים. לבני תדבר, אבל המילה האחרונה תהיה של השופט חשין. לבני דרשה שזמיר יסביר מעל הבמה מדוע הוא משנה את הסדר. זמיר ויתר, אבל אמר שלחשין תהיה זכות התשובה. בכל זאת, תישמר לו הזכות לדבר אחרון.

בינתיים, שוחט נקלע למצב משפטי משונה. אם יתפטר, ימנה הימין בכנסת נציג ימני לוועדה במקומו. למרכז-שמאל, משינוי שמאלה, לא יהיה נציג בוועדה. הוא משתהה, ובינתיים הוא חתום על חוזה עם חברה מסחרית שהוא לא מממש, לא בריא שח"כ מכהן יחזיק בחוזה כזה. שוחט הלך

אל היועצת המשפטית של הכנסת והוציא ממנה חוות-דעת שהוא בסדר. לאחר קריירה ציבורית נקייה מפוארת, צריך שוחט חוות-דעת משפטית כדי להוכיח שהוא לא עבריון. לא נעים.

העליון ירד לרחוב / דניאל פרידמן

ב-5.22.5002 פרסם יצחק זמיר, שופט בית המשפט העליון בדימוס, מאמר הנושא כותרת "בלתי ראוי ובלתי חוקי", ובו ביקורת על כך שהשרה ציפי לבני אינה מכנסת את הוועדה לבחירת שופטים כדי למלא את המקומות החסרים בעליון, כאשר לדבריו "העומס הוא בלתי נסבל". המאמר הסתיים באזהרה שלפיה "יהיה זה ביזיון" אם שאלת התנהגותה של שרת המשפטים "תובע להכרעת בית המשפט".

המאמר פורסם בעיתוי אומלל, שכן בסמוך לפרסומו הודיעה שרת המשפטים כי בדעתה לכנס את הוועדה בחודש ינואר. בכך יצאה הרוח ממפרשי מאמרו של זמיר, אלא שלפתע התברר, שהרוח בעליון נושבת בכיוון הפוך. בכתבה שפרסמה טובה צימוקי סופר, ש"בבית המשפט העליון גורסים שכינוס הוועדה ערב בחירות אינו חוקי", וכי השופטת בדימוס דליה דורנר תקפה את ההחלטה לכנס את הוועדה ערב הבחירות בנימוק ש"ההחלטה איננה חוקית וחורגת ממתחם הסבירות".

בקיצור, בעוד זמיר גורס שזה בלתי חוקי שלא לכנס את הוועדה, גורסת דורנר את ההפך, כלומר, שדווקא כינוס הוועדה הוא בלתי חוקי. בשני המקרים משתמע מההתבטאות של השופטים בדימוס שיש מקום לפנייה לבג"צ. במקרה האחד, אם תכנס הוועדה, במקרה האחר, אם לא תכנס. יצוין שמאמרו של זמיר פורסם כשבוע לאחר הפריימריס לראשות מפלגת העבודה, במועד שבו צריך היה להיות ברור שהבחירות בפתח. הפרשה כולה מותירה תחושה בלתי נוחה על הקלות הבלתי נסבלת בהכרזות אי-חוקיות וחוסר-סבירות. אפשר שזו פרי תרבות, שבה התחלף שלטון החוק בשלטון השופטים, ואשר בה רואה עצמו השופט חופשי לקבוע את החוק, והנה האחד קורא לבן והשני שחור.

בינתיים אנו עדים לתהפוכה נוספת, שכן בייגה שוחט, המתנגד לגביזון, חזר בו מהתפטרותו, ולשכת עוה"ד בחרה את נציגיה לוועדה לבחירת שופטים, שמהם אחד מתנגד לגביזון, באופן שלפחות ברגע זה נראה שקיים רוב חוסם למינויה. השאלה היא אם כתוצאה מכך תחזור שוב גרסת זמיר ונזכה להצהרה מחודשת שזה בלתי חוקי להימנע מכינוס הוועדה שבה אין לגביזון סיכוי.

לגופו של עניין, קשה לראות מה בלתי חוקי בכינוס הוועדה לבחירת שופטים. נאמר לי שהשופטת דורנר הסתמכה בטיעוניה על פסק דינה בעתירה של סיעת המפד"ל נגד יו"ר הכנסת, אלא שפסק הדין אינו תומך בעמדתה ומלמד שההפך הוא הנכון. באותו מקרה דובר בבחירת נציגי הכנסת לאסיפה הבוחרת את הרבנים הראשיים ואת מועצת הרבנות. בג"צ פסק שאת הרבנים הראשיים – שמועד כהונתם עמד להסתיים רק לאחר הבחירות למועצת הרבנות – שחבריה עמדו לסיים את כהונתם ימים ספורים לפני הבחירות לכנסת – יש לקיים לפני הבחירות לכנסת. המסקנה היא, שניתן לבחור שופטים במקום אלה שפרשו לפני מועד הבחירות לכנסת.

לטענת אי-החוקיות אין אפוא בסיס. ואכן, לאחרונה זומנה הוועדה לבחירת שופטים לדיון בהדחתה של השופטת הילה כהן ובמינויים לבית משפט השלום. לא שמעתי טענה שאין זה חוקי לזמן את הוועדה לפני הבחירות למטרות אלה. אפשר גם להניח, שאם שרת המשפטים תסכים למינויים ששופטי העליון חפצים בהם – יהיה כינוס הוועדה כשר למהדרין. האם כעת, לאור תוצאות הבחירות בלשכת עורכי הדין, יחול מהפך חדש בעמדת בית המשפט העליון ונשמע שוב

שזה בלתי חוקי שלא למנות מיד שופטים לעליון? קשה לאמין בכך. התוצאה היא, שאם שרת המשפטים תחליט לדחות את כינוס הוועדה (שהוא כאמור חוקי לחלוטין) – שופטי העליון יהיו האחרונים שיוכלו להתלונן על כך.

המאבק על המינויים בעליון הוא מאבק בעל אופי פוליטי, שאותו מנהלים שופטים מבית המשפט עליון בכל הכיעור המאפיין מאבק כזה. בפרשת רות גביזון התעורר חשש שבית המשפט העליון לול לחצות קו אדום נוסף ולהשתמש בסמכותו כבג"צ כדי להתערב בפעולת הוועדה לבחירת שופטים ולהגן על שליטתם של שופטי העליון על הליך המינויים. מובן שעל רקע ההתייעצויות, המתקיימות בבית המשפט העליון בנושא המינויים, פסול בג"צ מלדון בנושא. דיון כזה יהיה נגוע בחוסר אובייקטיביות ובניגוד עניינים. אמנם שופטי בג"צ נוהגים לחוקק כללי התנהגות, ואם לא יירתעו מלדון בנושא, לא יירתעו מן הסתם גם מלחוקק לטובת עצמם כללים שלפיהם מותר להם מסיבה כלשהי לשפוט, גם בנסיבות כאלה.

סיפור הידרדרותו של בית המשפט העליון הוא סיפור עצוב. פגיעה של החברה הישראלית חדרו אל בין כתליו. העוצמה המוסרית והאינטלקטואלית שאפיינה אותו בעבר – נמוגה. כללי התנהגות, שהיוו אבן פינה לאיתנותו ולכבוד שרחשו לו, ובראשם מתינות וריסון עצמי, פינו מקומם לכוחנות. שופטים בדימוס אינם נרתעים למפרסם דברים העשויים להתפרש כהזמנה לציבור לפנות בעתירה לבג"צ בנושא שיש לשופטי בית המשפט העליון עניין בו, והתראות אודות שימוש בבג"צ לקידום עניין שכזה מרחפות באוויר.